

Rundskriv 2025-23

Dato: 19.09.2025. Oppdatert 07.10.2025

Erstatter rundskriv: 2024-29

Produksjonstilskudd og avløsertilskudd – kommentarer til regelverk

Dette er et rundskriv med kommentarer og utdypende forklaringer til forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket.

Innhold

Innledning	4
Oversikt over endringer	4
1 § 1. Formål	4
1.1 Tolkning og formål	5
2 § 2. Grunnvilkår	5
2.1 Oversikt over grunnvilkårene	5
2.2 Foretaket må være registrert i Enhetsregisteret	5
2.3 Foretaket må drive vanlig jordbruksproduksjon	5
2.4 Vurdering av vanlig jordbruksproduksjon i husdyrproduksjon	6
2.5 Vurdering av vanlig jordbruksproduksjon i arealbaserte produksjoner	11
2.6 Produksjonen må foregå på landbrukseiendom	12
3 § 3 Tilskudd til husdyrhold	12
3.1 Første ledd: Tilskudd for husdyr	13
3.2 Andre ledd, bokstav a: Driftstilskudd til melkeproduksjon	14
3.3 Andre ledd, bokstav b: Driftstilskudd til spesialisert storefekjøttproduksjon	14
3.4 Tredje ledd, bokstav a: Tilskudd til økologisk husdyrhold	15
3.5 Tredje ledd, bokstav b: Tilskudd til små og mellomstore melkebruk	16
3.6 Tredje ledd, bokstav c og d: Tilskudd for dyr på beite og tilskudd for dyr på utmarksbeite	16
3.7 Fjerde ledd, bokstav a-d: Tilskudd for bevaringsverdige husdyrraser	18
4 § 4. Tilskudd til jordbruksareal	19
4.1 Første ledd: Areal- og kulturlandskapstilskudd	19
4.2 Andre ledd: Tilskudd til økologisk landbruk	23
4.3 Tredje ledd: Inngrep som forringer kulturlandskap	24

4.4	Fjerde ledd: Krav om vegetasjonssoner	27
5	§ 5. Tilskudd til grønt- og potetproduksjon	29
5.1	Oversikt over tilskudd til grønt- og potetproduksjon	29
5.2	Første og andre ledd: Distriktstilskudd for frukt, bær, grønnsaker og potet	30
5.3	Tredje ledd: Økologisk pristilskudd til frukt, bær, grønnsaker og potet	30
5.4	Fjerde ledd: Generelle vilkår for å motta tilskudd	31
5.5	Femte og sjette: Dokumentasjonskrav	31
6	§ 6. Tilskudd til avløsning	32
6.1	Oversikt over tilskudd til avløsning	32
6.2	Første ledd: Vilkår for tilskudd til avløsning	33
6.3	Andre ledd: Hva som ikke regnes som avløsning	35
6.4	Tredje ledd: Skoler og andre institusjoner kan ikke motta tilskudd	35
7	§ 7. Utmåling og driftsfellesskap	35
7.1	Første ledd: Hovedregelen for utmåling	36
7.2	Andre til femte ledd: Utmåling av tilskudd til foretak i driftsfellesskap	36
7.3	Vurdering av periode for driftsfellesskap	39
7.4	Oversikt over prosessen med å gjøre en driftsfellesskapsvurdering	39
7.5	Når bør kommunen vurdere driftsfellesskap?	40
7.6	Helhetsvurdering og konklusjon	45
8	§ 8. Søknad og utbetaling	46
8.1	Første ledd: Søknadsskjema	46
8.2	Andre ledd: Frister	46
8.3	Tredje ledd: Etterregistrering	47
8.4	Fjerde ledd: Overdragelse og pantsettelse	48
9	§ 9. Administrasjon, dispensasjon og klage	48
9.1	Første ledd: Administrasjon og vedtak	48
9.2	Andre ledd: Dispensasjon	48
9.3	Tredje ledd: Klage	50
10	§ 10. Opplysningsplikt og kontroll	51
10.1	Første ledd: Opplysningsplikt	51
10.2	Andre ledd: Kontroll	51
11	§ 11. Avkorting ved regelverksbrudd	53
11.1	Generelt om avkorting	53
11.2	Første ledd: Avkorting ved brudd på annet regelverk for jordbruksvirksomhet	53
11.3	Andre og tredje ledd: Spesielt om gjødslingsplan og journal over plantevernmidler	55
11.4	Tilbakehold av tilskudd	57
12	§ 12. Avkorting ved feilopplysninger og fristoversittelse	58
12.1	Første punktum: Avkorting ved feilopplysninger	58

12.2 Andre punktum: Avkorting ved fristoversittelse	60
13 § 13. Tilbakebetaling og renter mv.	61
13.1 Første ledd: Tilbakebetaling	61
13.2 Andre ledd: Renter	62
13.3 Tredje ledd: Motregning	63
14 § 14. Ikrafttredelse	63

Innledning

Regler om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket er regulert av:

- Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket. Vilkårene for å motta produksjonstilskudd og tilskudd til avløsning står i [forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket](#). Forskriften trådte i kraft 1. januar 2015.
- Jordbruksavtalen. Utmålingsreglene for hvor mye tilskudd hver enkelt søker kan gis, herunder tilskuddssatsene, soner, driftssenter og definisjoner av husdyrslag og vekstgrupper, går fram av [jordbruksavtalen](#). Hvilke tilskudd foretaket kan søke på og hva som er telledato/periode, er også fastsatt i jordbruksavtalen.
- Forvaltningsloven. For behandlingen av søknader gjelder reglene i [forvaltningsloven](#).

Oversikt over endringer

Endringer gjeldende fra 19. september 2025

(Endringer fra forrige rundskriv 2024/29):

- Kommentarrundskrivet er nå delt inn i nummererte kapitler.
- Det er gjort enkelte endringer i kapittel 3, 4 og 5 i forbindelse med innføringen av pristilskudd til økologisk frukt, bær, grønnsaker og potet.
- I kapittel 2.3.2 er det tatt inn en presisering om vurderingen av vanlig jordbruksproduksjon for foretak som disponerer både hester og grovfôrarealer.
- I kapittel 4.1.6 er det lagt inn en omtale som følge av at jordbruksavtalens krav om at grovfôr for salg skal være «lagringsdyktig» er fjernet.
- I kapittel 12.1.4 er det lagt inn momenter som kan vurderes ved avkorting for fristoversittelse.
- Oppdatering 07.10.2025: I kapittel 11.3.3.1 er det lagt inn omtale av vurdering av avkortingsbeløp på grunn av manglende eller mangelfull gjødslingsplan for arealer det er søkt teigbasert tilskudd mv. for.

1 § 1. Formål

«Formålet med tilskuddet etter forskriften er å bidra til et aktivt og bærekraftig jordbruk innenfor de målsettinger som Stortinget har trukket opp.»

Kilde: [Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket](#) (Lovdata).

1.1 Tolkning og formål

Forskrift om produksjonstilskudd mv. i jordbruket skal tolkes i tråd med Stortingets mål for landbrukspolitikken.

Formålet med de enkelte tilskuddsordningene under produksjonstilskudd, er beskrevet i den årlige budsjettproposisjonen Prop. 1 fra Landbruks- og matdepartementet.

2 § 2. Grunnvilkår

«Tilskudd etter forskriften kan gis til foretak som er registrert i Enhetsregisteret og som driver vanlig jordbruksproduksjon på én eller flere landbrukseiendommer med de dyreslag eller de vekstgruppene det søkes tilskudd for, slik disse gruppene til enhver tid er definert i medhold av jordbruksavtalen.

Foretak som bare søker tilskudd for bifolk er unntatt fra kravet om at produksjonen må drives på én eller flere landbrukseiendommer.»

Kilde: [Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket](#) (Lovdata).

2.1 Oversikt over grunnvilkårene

Oppsummert må foretaket oppfylle følgende grunnvilkår for å kunne motta tilskudd

- foretaket må være registrert i Enhetsregisteret innen den aktuelle søknadsfristen og ved utbetaling.
- foretaket må drive vanlig jordbruksproduksjon.
- foretakets produksjon må foregå på en eller flere landbrukseiendommer (med unntak for foretak som kun søker produksjonstilskudd for bifolk).

I tillegg til grunnvilkårene som følger av forskriften § 2, er det satt egne vilkår for de enkelte tilskuddene i §§ 3 – 6 i forskriften.

2.2 Foretaket må være registrert i Enhetsregisteret

For å kunne motta tilskudd etter forskriften, må foretaket som søker om tilskudd være registrert i Enhetsregisteret innen søknadsfristen og ved utbetaling.

Tilskudd kan kun utbetales til det foretaket som har søkt, og kan derfor ikke utbetales hvis foretaket slettes i Enhetsregisteret før utbetaling. Dette gjelder også i tilfeller der innehaveren av et enkeltpersonforetak dør eller det åpnes konkurs i et foretak etter at foretaket har søkt om tilskudd.

2.2.1 Organisasjonsform

Bestemmelsen oppstiller ingen regler om organisasjonsform, utover at foretaket må være registrert i Enhetsregisteret. Dette innebærer for eksempel at et andelslandbruk som er registrert som et foretak i Enhetsregisteret, kan søke om produksjonstilskudd, så fremt foretaket oppfyller de øvrige vilkårene etter produksjonstilskuddsforskriften. Se nærmere omtale om andelslandbruk under [kommentarer til disponeringsvilkåret i § 4.](#)

2.3 Foretaket må drive vanlig jordbruksproduksjon

Et grunnleggende vilkår for å kunne motta tilskudd etter forskriften, er at søker driver «vanlig jordbruksproduksjon». Vilkåret skal vurderes for hele søknadsåret under ett, og i lys av hva som er normalt for den enkelte produksjonen som vurderes.

Spørsmålet om foretaket driver vanlig jordbruksproduksjon, må vurderes ut fra et jordbruksfaglig skjønn. I vurderingen skal hver enkelt produksjon holdes opp mot en god agronomisk praksis og godt husdyrhold.

For å oppfylle kravet om å drive vanlig jordbruksproduksjon, må produksjonen ha et næringsmessig preg. Leveransene fra produksjonen skal stå i samsvar med antall dyr, eller størrelsen på arealet, det søkes tilskudd for. Det må vurderes om produksjonen er for ekstensiv eller mangler næringsmessig forankring.

Ethvert avvik fra hva som regnes som vanlig, gir ikke nødvendigvis grunnlag for å avskjære tilskudd med den begrunnelse at det ikke drives vanlig jordbruksproduksjon. Det må tas høyde for ulike driftsformer og normale variasjoner i driften.

2.3.1 Hensyn til lokale og individuelle forhold

Lokale forhold kan være relevante i vurderingen av om foretaket driver vanlig jordbruksproduksjon.

Eksempel på et slikt forhold kan være:

- lav avdrått i et sauehold som skyldes store rovdyrta

Det kan tas individuelle hensyn, det vil si å akseptere særegne forhold hos den enkelte produsent, så lenge dette ikke bryter med hva som objektivt sett kan oppfattes som en forsvarlig og god drift fra et landbruksfaglig ståsted.

2.3.2 Produksjons- og avløsertilskudd til hestehold

Det er et grunnvilkår for å motta produksjons- og avløsertilskudd at foretaket driver «vanlig jordbruksproduksjon», jf. forskrift om produksjons- og avløsertilskudd § 2.

For at et foretak som disponerer hester skal anses å drive vanlig jordbruksproduksjon, må foretaket i tillegg til hester disponere tilskuddsberettigede produksjonsdyr og/eller arealer.

Dersom et foretak bare disponerer hester, driver det ikke vanlig jordbruksproduksjon og er ikke berettiget produksjons- og avløsertilskudd. Et foretak som disponerer både hester og grovfôrarealer anses å disponere tilskuddsberettigede arealer, da hestene ligger til grunn for foretakets grovfôravgrensning, jf. jordbruksavtalen.

2.4 Vurdering av vanlig jordbruksproduksjon i husdyrproduksjon

2.4.1 Vurdering av produsert mengde

I tilfeller der gjennomsnittlig produksjon hos et foretak er svært lav, må det vurderes om grunnvilkåret om vanlig jordbruksproduksjon er oppfylt.

Ulike husdyrproduksjoner har ulike standarder, leverer ulike produkttyper og krever ulike metoder for å vurdere hvor vanlig, god og forsvarlig driften er.

Nedenfor følger noen spesifiseringer for ulike husdyrproduksjoner, med særlig fokus på kravet om at leveransene fra produksjonen skal stå i samsvar med antall dyr.

2.4.2 Produksjon med melkeku

Hvis snittleveransen av melk, per melkeku, er unormalt lav, vil det kunne indikere at foretaket ikke driver vanlig jordbruksproduksjon. Melkeleveransen bør ligge på minst halvparten av gjennomsnittsavdrått per årsku på landsbasis, for å kunne karakteriseres som vanlig. Tall for gjennomsnittlig avdrått per årsku fremgår av Tines «Statistikksamling fra Ku-og Geitekontrollen».

For produksjoner som for eksempel drives økologisk eller hvor det brukes gamle raser med lavere gjennomsnittsyttelse, skal det i vurderingen tas utgangspunkt i gjennomsnittsavdrått for økologisk produksjon eller den aktuelle rasen.

Hensyn til særegne forhold

Fordi spørsmålet om et foretak driver vanlig jordbruksproduksjon beror på en skjønnsmessig vurdering, vil det være adgang til å ta hensyn til særegne forhold hos den enkelte melkeprodusent.

Eksempler på slike forhold kan være:

- Sykdom i besetningen kan forklare en lavere melkeleveranse for en periode, men lavere avdrått på grunn av dårlig stell og fôring vil aldri kunne karakteriseres som vanlig.

Når det vurderes om besetningen oppfyller kravet om vanlig jordbruksproduksjon, er det ikke adgang til å fordele totalt antall liter levert melk på et mindre antall dyr, for å oppfylle minstekravet til levert mengde.

Hvis melkeproduksjonen i besetningen er så lav at foretaket ikke oppfyller vilkårene for vanlig jordbruksproduksjon av melk, skal ikke kyrne føres opp som melkekyr i søknaden om produksjonstilskudd. Kyrne kan imidlertid føres opp som øvrig storfe.

Lokalfredlingsforetak

For lokalfredlingsforetak er det i tillegg relevant om foretaket oppnår en merinntekt av melken, selv om omregnet melkemengde ikke oppfyller det generelle minstekravet. For lokalfredlingsforetak kan det også være aktuelt å regne med melk brukt til vareprøver som ikke er rapportert inn som salg. Det forutsettes i så fall at vareprøver kan dokumenteres med regnskapsbilag.

2.4.3 Produksjon med ammeku og øvrig storfe

Ved produksjon med ammeku og øvrig storfe beregnes avdrått etter

- slakteleveranser
- salg av livdyr

Det må vurderes om avdrått står i samsvar med dyretallet det er søkt tilskudd for. Slaktevekter bør vurderes opp mot gjennomsnittet for den aktuelle rasen. Hos noen foretak kan for eksempel inntekten hovedsakelig skrive seg fra livdyrsalg, mens det er levert en mindre mengde kjøtt. Det vil også være store variasjoner i antall kilo levert kjøtt, avhengig av om foretaket slakter kalver eller eldre dyr.

Produksjon der kyrne veksler mellom å være melkeku og ammeku

Hvis besetningens gjennomsnittsliveranse ligger under halvparten av gjennomsnittsavdrått per årsku på landsbasis fordi melkekyr veksler mellom å være melkeku og ammeku under samme laktasjon, kan produksjonen vanskelig anses å oppfylle kravet til vanlig jordbruksproduksjon som melkekyr.

Hvis bonden ønsker å la kalvene gå med kua lenger enn hva som er vanlig i en ordinær melkeproduksjon, må likevel kravet til gjennomsnittsleveranse i besetningen oppnås for å oppfylle vilkåret om vanlig jordbruksproduksjon som melkekyr.

2.4.4 Produksjon med melkegeit

Leveranse av geitemelk som ligger under halvparten av gjennomsnittet for regionen, vil i utgangspunktet vanskelig kunne karakteriseres som vanlig jordbruksproduksjon for melkegeit.

Eksempler på forhold som kan forklare en lavere leveranse

- sykdom i besetningen
- økologisk produksjon

For foretak som driver med lokalforedling, kan et relevant moment i helhetsvurderingen være om foretaket har en merinntekt fra melken. For eksempel kan det tenkes tilfeller der lokalforedlere leverer en melkemengde som er lavere enn halvparten av regionsgjennomsnittet, men som likevel må anses å drive vanlig jordbruksproduksjon fordi foretaket får en høyere pris på produktene.

2.4.5 Produksjon med sau

Ved saueproduksjon beregnes avdrått etter

- slakteleveranser
- salg av livdyr
- salg av ull og skinn

Det kreves en viss avdrått for at produksjonen skal kunne regnes som vanlig jordbruksproduksjon. Det må foretas en helhetlig vurdering av om sauebesetningen drives på en slik måte at omsetningen står i samsvar med dyretallet. Avdråtten kan variere fra rase til rase. Det er derfor viktig at foretakets produksjon alltid vurderes opp mot gjennomsnitt for rasen(e) foretaket har.

Vurdering av reproduksjonsgrad

Antall fødte lam er et viktig grunnlag for økonomien i saueholdet. Det klare utgangspunktet er at alle søyer som ikke skal utrangeres pares. Det er også normalt å pare alle førsteårslam, men dette varierer med driftsformen, og er ikke et krav for å oppfylle vilkåret om vanlig jordbruksproduksjon. Dette betyr blant annet at hvis førsteårslam ikke pares, bør reproduksjonsgraden regnes ut på bakgrunn av antall voksne søyer i besetningen og produksjonen vurderes opp mot gjennomsnittstall for voksne søyer.

Reproduksjonsgrad lavere enn 50 prosent

Hvis reproduksjonsgraden, dvs. antall lam i forhold til antall søyer i besetningen, er lavere enn 50 prosent av landsgjennomsnittet fra Sauekontrollen (Animalia) for den aktuelle sauerasen, kan det indikere at grunnvilkåret om å drive vanlig jordbruksproduksjon ikke er oppfylt. Hvis produksjonen ut fra et landbruksfaglig skjønn ligger innenfor de krav man kan stille til en forsvarlig og god drift, må det i den skjønnsmessige vurderingen av reproduksjonsgraden tas hensyn til forhold som kan påvirke antall fødte lam, som for eksempel alder på søyene.

Ved å se på antallet slakta lam per søye vil man få et inntrykk av om leveransene fra foretaket står i forhold til antallet dyr i besetningen. Hvis antall slakta lam per søye er lavt, må det innhentes informasjon om antall påsettlam og solgte livdyr, for å kunne vurdere om det finnes en naturlig årsak til at produksjonen fremstår som lav ut fra slakteleveransene.

Høy dødelighet

Høy dødelighet kan føre til at antall omsatte lam per søye er lav til tross for god reproduksjonsgrad (det kan man i noen tilfeller se ved at antall lam på beite er betydelig høyere enn antall slakta lam). Hvis høy dødelighet for eksempel skyldes at dyrene føres svakt og er tynne, er dette et moment som taler til foretakets ulempe i helhetsvurderingen. Er det på den annen side forhold utenfor foretakets kontroll som har ført til høy dødelighet, for eksempel sykdomsutbrudd som er fulgt opp på en god måte, vil det normalt tale til foretakets fordel i helhetsvurderingen.

Vurdering av reproduksjonsgrad opp mot gjennomsnittlig slaktevekt

Reproduksjonsgraden må vurderes opp mot gjennomsnittlig slaktevekt.

- Hvis reproduksjonsgraden ligger rett under 50 prosent av landsgjennomsnittet for rasen, men foretaket har gode slaktevekter og god klassifisering av slaktet, indikerer dette at grunnvilkåret likevel er oppfylt.
- Hvis det produseres svært få eller ingen lam, kan dette imidlertid være nok i seg selv til å si at grunnvilkåret ikke er oppfylt.

Vurdering av slaktevekt på lam

Hvis slaktevekten på lammene er lavere enn 70 prosent av gjennomsnittet fra Sauekontrollen for den aktuelle rasen, kan det indikere at grunnvilkåret om å drive vanlig jordbruksproduksjon ikke er oppfylt.

Slaktevekten må imidlertid vurderes opp mot:

- Avdrått per søye, da høyt lammetall naturlig vil gi noe lavere slaktevekter. Hvis for eksempel slaktevektene ligger noe under 70 prosent av gjennomsnittet, men foretaket har en høy reproduksjonsgrad, kan dette indikere at grunnvilkåret likevel er oppfylt.
- Klassifisering av slaktet. Hvis slaktevekten hos et foretak ligger rett under 70 prosent av landsgjennomsnittet for rasen, men foretaket har svært få eller ingen lam i klasse P-, P, P+, indikerer dette at grunnvilkåret likevel er oppfylt. Har foretaket derimot høy andel av lam i klasse P-, P og P+, tyder dette på at grunnvilkåret ikke er oppfylt.
- Andre forhold som kan være relevante i vurderingen av om slaktevekten er normal. som alder på søyene, genetisk variasjon i størrelse på søyene innad i rasen, alder på lam ved slaktetidspunkt, variasjoner i værforhold, samt rovdyraktivitet og annen ytre påvirkning i beiteområdene

I tillegg kan det være relevant å vurdere:

- Om foretaket har inntekter, for eksempel fra salg av ull eller skinnfeller.

2.4.6 Nyoppstartet produksjon

For foretak som nylig har startet opp, for eksempel med kjøttproduksjon, kan det være vanlig å ha mindre avdrått en kortere periode for å bygge opp besetningen.

Det må vurderes

- hva som er vanlig for nyoppstartede foretak innenfor den aktuelle produksjonen
- om foretaket har en realistisk plan for å øke avdrått innen rimelig tid.

2.4.7 Vurdering ved brudd på dyrevelfersregelverket

Landbruksdirektoratet og Mattilsynet har felles rutiner om utveksling av informasjon i saker om dyrevelferd (heretter omtalt som rutinen). I rutinens punkt 3 bokstav a) til c) fremgår det at Mattilsynet skal oversende saker til landbruksforvaltningen som gjelder:

- a. forbud mot hold av dyr
- b. hel eller delvis avvikling av dyrehold.
- c. kronisk dårlige dyrehold under aktiv oppfølging av Mattilsynet («røde dyrehold»):

Kronisk dårlige dyrehold er dyrehold med regelbrudd som vedvarer eller gjentar seg over tid trass i vedtak fra Mattilsynet, slik at uforsvarlig tilsyn, stell og/eller levemiljø påfører alle eller mange av dyrene unødige påkjenninger og belastninger (dyrevelferdsloven § 23 og § 24). Mattilsynets mål i slike saker er avvikling av dyreholdet dersom varig bedring innen kort tid ikke er et sannsynlig resultat.

Terskelen for hvilke saker Mattilsynet skal sende til landbruksforvaltningen, er satt så høyt at landbruksforvaltningen i hver enkelt sak må vurdere om grunnvilkåret om vanlig jordbruksproduksjon er oppfylt. For saker som er omfattet av rutinens punkt 3 a til c vil det trolig foreligge forhold som generelt innebærer at det ikke har vært drevet vanlig jordbruksproduksjon. Det vil si at dersom regelverksbruddene er så alvorlige at foretaket er ilagt delvis eller helt aktivitetsforbud, dyreholdet er delvis eller helt avvirket, eller det er et kronisk dårlig dyrehold karakterisert som «rødt» av Mattilsynet, vil dette normalt være tilstrekkelig for å si at grunnvilkåret ikke er oppfylt for det dyreslaget/de dyreslagene det gjelder.

Av dette følger det at det skal mye til for at et dyrehold som faller innenfor rutinens bokstav a. – c. kan anses som vanlig jordbruksproduksjon. Det må likevel i hvert enkelt tilfelle gjøres en konkret vurdering av om saken er så alvorlig at grunnvilkåret ikke er oppfylt. Landbruksforvaltningen skal ikke overprøve Mattilsynets vedtak.

Det enkelte dyreslaget skal vurderes for seg. Det vil f.eks. si at dersom et vedtak fra Mattilsynet som faller innunder rutinens bokstav a. – c omhandler foretakets storfehold, men ikke inkluderer foretakets sauehold, gir ikke Mattilsynets vedtak grunnlag for å vurdere at foretaket ikke oppfyller grunnvilkåret for saueholdet.

Dersom man i saker som gjelder vedtak om delvis aktivitetsforbud og avvikling kommer til at grunnvilkåret ikke er oppfylt, skal tilskuddene listet opp under «Hvilke tilskudd skal avslås», avslås. Dette gjelder imidlertid bare tilskudd til dyreslag som er omfattet av Mattilsynets vedtak. Som følge av dette er det ikke adgang til å delvis avslå de aktuelle tilskuddene. Det må derfor vurderes om forholdene bak vedtaket om delvis aktivitetsforbud eller avvikling er så alvorlige at vilkåret om vanlig jordbruksproduksjon ikke er oppfylt.

Konkluderer landbruksforvaltningen med at grunnvilkåret ikke er oppfylt, skal det reageres i det søknadsåret som bruddene som er grunnlag for at forholdet faller inn under rutinens punkt a. – c., knytter seg til. Dersom det er konstatert slike brudd gjentatte ganger over flere år, kan det være aktuelt å reagere i flere av årene saken gjelder.

I tilfeller der Mattilsynet fatter vedtak om aktivitetsforbud eller avvikling i starten av ett år, kan det oppstå tvil om hvilket søknadsår det skal reageres i. Som nevnt over skal det normalt reageres i det søknadsåret regelverksbruddene fant sted. Dersom forholdene i saken utvikler seg i løpet av kort tid, for eksempel i starten av et år, kan det imidlertid tenkes at det ikke vil være aktuelt med en reaksjon i tilskudd, fordi foretaket ikke har søkt om tilskudd for det året. Hvorvidt det i slike tilfeller

kan reageres i det foregående søknadsåret, avhenger av om Mattilsynet har konstatert tilstrekkelig alvorlige brudd året før.

I tillegg til bokstavene a. – c., inneholder rutinens punkt 3 bokstavene d. – f. Bokstav d. gjelder grove brudd i slakterivirksomhet, og er ikke relevant i produksjonstilskuddssammenheng. Bokstavene e. og f. gjelder mosjonskravet, og er bare aktuelle i vurderingen av vanlig jordbruksproduksjon dersom Mattilsynet også anser saken som omfattet av avtalens punkt 3 bokstav a. til c. Oversendelser av saker om brudd på eller dispensasjon fra mosjonskravet, oversendes primært for at landbruksforvaltningen skal kunne vurdere om vilkårene for beitetilskudd er oppfylt, se [«Tilskudd for dyr på beite og tilskudd for dyr på utmarksbeite»](#).

Hvis man kommer til at grunnvilkåret er oppfylt, er hovedregelen at avkorting etter § 11 ikke skal benyttes i saker sendt over fra Mattilsynet. Se nærmere beskrivelse under kommentarer til § 11 første ledd.

2.4.8 Hvilke tilskudd skal avslås

Foretak som ikke oppfyller grunnvilkåret for vanlig jordbruksproduksjon for en gitt husdyrproduksjon, er ikke berettiget:

- husdyrtilskudd
- driftstilskudd til spesialisert storfekjøttproduksjon
- driftstilskudd til melkeproduksjon
- tilskudd til små og mellomstore melkebruk
- tilskudd til økologisk husdyrproduksjon
- tilskudd til bevaringsverdige husdyrraser
- tilskudd til avløsning

Dette er tilskudd som er så tett knyttet til husdyrproduksjonen at foretaket ikke er berettiget disse tilskuddene, hvis den aktuelle husdyrproduksjonen ikke oppfyller grunnvilkår om vanlig jordbruksproduksjon.

Hvis et foretak oppnår fullt avløsergrunnlag basert på en husdyrproduksjon hvor grunnvilkåret vanlig jordbruksproduksjon er oppfylt, er det likevel ikke grunnlag for å avslå avløsertilskuddet.

2.4.9 Spesielt om beite-, areal- og kulturlandskapstilskudd

Beitetilskudd og areal- og kulturlandskapstilskudd har andre formål enn husdyrtilskuddet.

- Formålet med beitetilskuddene er å pleie kulturlandskapet gjennom å få mange dyr ut på beite, samt å få en bedre utnytting av utmarksbeiteressursene.
- Formålet med areal- og kulturlandskapstilskuddet er å bidra til å skjøtte, vedlikeholde og utvikle kulturlandskapet gjennom aktiv drift, og til å holde jordbruksareal i drift i samsvar med gjeldende landbrukspolitiske mål.

I tilfeller hvor det er gitt avslag på husdyrtilskuddet på grunn av at vilkåret om vanlig jordbruksproduksjon ikke er oppfylt, kan dyrene likevel gi grunnlag for beitetilskudd og areal- og kulturlandskapstilskudd for grovfôrareal, dersom arealene er høstet eller beitet, og øvrige vilkår er oppfylt.

2.5 Vurdering av vanlig jordbruksproduksjon i arealbaserte produksjoner

Ved arealbaserte produksjoner er det vanskelig å fastsette krav til gjennomsnittlig avling som utgangspunkt for vilkåret om at foretaket driver vanlig jordbruksproduksjon. Planteproduksjon varierer i større grad fra år til år og etter lokale forhold, enn husdyrproduksjon. Hvis avlingsnivået i vesentlig grad skiller seg negativt ut fra tilsvarende produksjoner i tilsvarende områder, kan det være et tegn på at det ikke drives vanlig jordbruksproduksjon.

Hva som er vanlig henger sammen med vilkåret om at arealet skal drives aktivt i § 4. Se [kommentarer til § 4](#) for nærmere retningslinjer om vilkåret aktiv drift. Vilkåret om at foretaket må drive vanlig jordbruksproduksjon, er en helhetlig vurdering av om produksjonen oppfyller vilkåret.

Hvis enkeltskifter ikke drives i tråd med vanlig god agronomi, vil det kunne stride med kravet om å drive aktivt, men foretaket kan likevel totalt sett drive vanlig jordbruksproduksjon. Hvis enkeltskifter ikke drives aktivt, skal tilskudd til disse enkeltskiftene avslås. Hvis foretaket ikke driver vanlig jordbruksproduksjon, skal hele AK-tilskuddet til den aktuelle vekstgruppen avslås.

2.5.1.1 Ved tørke, flom og lignede

I tilfeller der avlingen er ødelagt av tørke, flom eller lignende kan vilkåret om «vanlig jordbruksproduksjon» være oppfylt hvis

- foretaket har utført de normale arbeidsoppgavene og
- har gjort det som objektivt sett kan oppfattes som en forsvarlig og god drift ut fra et landbruksfaglig ståsted

Der foretaket har gjort det som kan forventes i løpet av vekstsesongen, vil det kunne få tilskudd for veksten det har sådd, til tross for at avlingene er ødelagt eller skadet.

Hvis et foretak stadig er utsatt for flom, tørke eller lignende må det vurderes om det er en forsvarlig og god drift ut fra et landbruksfaglig ståsted.

2.6 Produksjonen må foregå på landbrukseiendom

Begrepet landbrukseiendom i forskriften § 2 har liten selvstendig betydning ved siden av kravet om vanlig jordbruksproduksjon. Vilkåret etter denne forskriften vil også være oppfylt når jordbruksproduksjonen drives på en utskilt tomt som kun har driftsbygning. Foretak som bare søker tilskudd for bifolk er unntatt fra kravet om at produksjonen må foregå på én eller flere landbrukseiendommer, jf. § 2 andre ledd.

3 § 3 Tilskudd til husdyrhold

«Det kan gis tilskudd for husdyr eller bifolk som foretaket disponerer på det tidspunkt eller i den perioden som fremgår av jordbruksavtalen.

Det kan i tillegg gis driftstilskudd til foretak som driver:

- a. melkeproduksjon, dersom foretaket disponerer kvote, og
- b. spesialisert storfekjøttproduksjon.

Det kan gis ytterligere tilskudd for:

- a. økologisk husdyrhold, dersom produksjonen drives i samsvar med forskrift 11. juni 2022 nr. 1171 om økologisk produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter, akvakulturprodukter, næringsmidler og fôr m.m.
- b. melkekyr, dersom foretaket har mellom 6 og 50 melkekyr,
- c. dyr på beite, dersom hoveddelen av det daglige grovfôrintaket til dyret skjer ved beiting i minimum 16 uker i sone 1–4, og 12 uker i soner 5–7.
- d. dyr på utmarksbeite med tilfredsstillende beitemuligheter, dersom hoveddelen av det daglige grovfôrintaket til dyret skjer ved beiting i utmark i minimum 5 uker.

Det kan i tillegg gis tilskudd for:

- a. bevaringsverdige raser av storfe, som definert i jordbruksavtalen såfremt individet er registrert i Kuregisteret ved Norsk genressurscenter,
- b. bevaringsverdige raser av sau, som definert i jordbruksavtalen såfremt individet er registrert med låst rasekode i Sauekontrollen,
- c. bevaringsverdige raser av geit, som definert i jordbruksavtalen såfremt individet er registrert med låst rasekode i Ammegeitkontrollen,
- d. bevaringsverdige raser av hest, som definert i jordbruksavtalen såfremt individet er stambokført (rasegodkjent) og har fått utstedt hestepass.»

Kilde: [Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket](#) (Lovdata).

3.1 Første ledd: Tilskudd for husdyr

3.1.1 Formål

Formålet med tilskudd for husdyr er å medvirke til å styrke og jevne ut inntektene mellom ulike produksjoner og bruksstørrelser i husdyrholdet. Ordningen skal også støtte tilskudd for bifolk.

3.1.2 Foretaket må disponere dyrene

Foretaket må disponere dyrene det søker tilskudd for. Dyr som andre disponerer skal ikke føres på søknaden.

Foretaket disponerer dyr når det har ansvaret for dyrene. I tilfeller hvor det er uklart hvem som oppfyller disponeringskravet, må det gjøres en vurdering av hvem som kan sies å være ansvarlig for dyra.

Momenter som er relevante i vurderingen er

- hvilket foretak som har ansvaret for føring og stell av dyrene
- hvilket foretak som har utgiftene med og mottar inntektene fra husdyrproduksjonen
- hvem som er registrert som driftsansvarlig i Husdyrregisteret og dyrenes øremerker

Etter EU-forordning 2016/429 av 9. mars 2016 (dyrehelseforordningen) art. 4 nr. 24) er «driftsansvarlig» definert som «enhver fysisk eller juridisk person som har ansvar for dyr eller produkter, herunder for et begrenset tidsrom, med unntak av kjæledyrholdere og veterinærer».

3.1.2.1 Spesielt ved salg, bortplassering og nedleggelse

- Ved salg av livdyr på telledato er det kjøper som er berettiget tilskudd for dyrene.

- Ved salg av dyr til slakt på telledato er det selger som skal ha tilskuddet.
- Ved midlertidig bortplassering av dyr må det vurderes om foretaket fortsatt oppfyller vilkåret om å disponere.

Det gis ikke tilskudd til foretak som midlertidig eller permanent har lagt ned produksjonen.

3.1.3 Kyrene må ha kalvet

Det følger av jordbruksavtalen at kyr må ha kalvet i løpet av de siste 15 måneder før telledato for å regnes som ammeku/melkeku. For kyr av bevaringsverdig rase er kravet 18 måneder. For de tilfeller der kua har vært drektig, men det er skjedd dødfødsel eller kasting, skal dødfødsel regnes som kalving. Kasting skal ikke regnes som kalving.

- Dødfødsel: kalving 20 dager før ventet kalving eller senere og kalven er død, eller hvis kalven dør innen 24 timer etter kalving.
- Kasting: kalving tidligere enn 20 dager før ventet kalving og kalven er død.

3.2 Andre ledd, bokstav a: Driftstilskudd til melkeproduksjon

3.2.1 Formål

Formålet med driftstilskudd til melkeproduksjon er å styrke økonomien i melkeproduksjonen, samt jevne ut forskjeller i lønnsomhet mellom foretak av ulik størrelse og mellom bruk i ulike distrikt.

3.2.2 Foretaket må disponere dyr og kvote

Foretaket må disponere melkekyr eller melkegeit, og drive melkeproduksjon og disponere kvote jf. [forskrift 23. desember 2011 nr. 1502 om kvoteordningen for melk](#) (kvoteforskriften), for å kunne få slikt tilskudd.

3.2.2.1 Definisjoner fra jordbruksavtalen

- Melkeku er «Ku som har kalvet i løpet av de siste 15 måneder (18 måneder for kyr av bevaringsverdig rase) og som er i melkeproduksjon hos foretak som enten har disponibel kvote eller lokalforedlingskvote.»
- Melkegeit er «Geit som har kjeet og som er i melkeproduksjon hos foretak som enten har disponibel kvote eller lokalforedlingskvote.»

Det er Landbruksdirektoratet som forvalter og er vedtaksmyndighet for kvoteordningen for melk, jf. kvoteforskriften § 9.

3.3 Andre ledd, bokstav b: Driftstilskudd til spesialisert storefekjøttproduksjon

3.3.1 Formål

Driftstilskudd til spesialisert storefekjøttproduksjon har som formål å stimulere til mer produksjon av storefekjøtt av høy kvalitet.

3.3.2 Foretaket må disponere ammekyr

Foretaket må disponere ammekyr, for å kunne få driftstilskudd til spesialisert storefekjøttproduksjon.

3.3.2.1 Definisjon fra jordbruksavtalen

Ammeku er «Ku som har kalvet i løpet av de siste 15 måneder (18 måneder for kyr av bevaringsverdig rase), men som ikke er melkeku».

3.3.3 Krav til rase

Krav til rase avhenger av produksjon.

3.3.3.1.1 Krav etter jordbruksavtalen

- Hvis foretaket kun driver kjøttproduksjon, er det ikke noe krav til hvilken rase ammekyrne er av.
- Hvis foretaket driver både kjøttproduksjon og kumelkproduksjon, må kua være av minst 50 prosent av rasene Hereford, Charolais, Aberdeen Angus, Limousin, Kjøttsimmental, Blonde d'Aquitaine, Highland Cattle, Dexter, Piemontese, Galloway, Salers, Tiroler Grauvieh eller Wagyu.

3.4 Tredje ledd, bokstav a: Tilskudd til økologisk husdyrhold

3.4.1 Formål

Formålet med tilskudd til økologisk husdyrproduksjon, er å stimulere til at en større del av jordbruksproduksjonen skjer i form av økologisk produksjon.

3.4.2 Husdyrproduksjon må være i samsvar med økologiforskriften

Formålet med tilskudd til økologisk husdyrproduksjon, er å stimulere til at en større del av jordbruksproduksjonen skjer i form av økologisk produksjon.

3.4.2.1 Krav etter jordbruksavtalen

Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon kan gis til foretak som:

- driver økologisk husdyrproduksjon
- har startet omlegging til slik produksjon

3.4.2.2 Debio som godkjenner

Det er Debio som godkjenner om en produksjon er økologisk eller i karens, og Debios godkjenningsstatus på hver av telledatoene som er avgjørende for om foretaket oppfyller vilkårene. Ved oppstart av omlegging til økologisk husdyrproduksjon (karensstart), gir Debio i noen tilfeller godkjenning med tilbakevirkende kraft for karensstart.

- For at foretaket skal kunne føre opp dyr i økologisk husdyrproduksjon, er det en forutsetning at foretaket er tilknyttet eller har søkt om tilknytning til Debios kontrollordning når søknaden om produksjonstilskudd sendes.
- Foretaket kan føre opp dyr som på telledato var i karens eller økologisk drift i samsvar med økologiforskriften.

3.4.2.3 Foretak som blir underkjent av Debio

Hvis en eller flere produksjoner som søkeren har ført opp som økologiske blir underkjent av Debio, må søkeren melde fra om dette så snart som mulig til kommunen.

3.5 Tredje ledd, bokstav b: Tilskudd til små og mellomstore melkebruk

3.5.1 Foretaket må disponere melkekyr

Foretaket må disponere «melkekyr» for å kunne få dette tilskuddet.

3.5.1.1 Definisjon fra jordbruksavtalen

Melkeku er «ku som har kalvet i løpet av de siste 15 måneder (18 måneder for kyr av bevaringsverdig rase) og som er i melkeproduksjon hos foretak som enten har disponibel kvote eller lokalforedlingskvote.

3.5.1.2 Besetningsstørrelse

Det framgår av jordbruksavtalen at tilskuddet kun gis til foretak med mellom 6 og 50 melkekyr. Foretak som har færre enn 6 melkekyr eller mer enn 50 melkekyr, gis ikke tilskudd for små og mellomstore melkebruk.

3.5.2 Beregningsgrunnlag

Informasjon om hvordan tilskudd til små og mellomstore melkebruk beregnes, finner du i [Veileder for beregning av produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket.](#)

3.6 Tredje ledd, bokstav c og d: Tilskudd for dyr på beite og tilskudd for dyr på utmarksbeite

3.6.1 Formål

Tilskuddene for dyr på beite og dyr på utmarksbeite, skal stimulere til økt beiting. Ordningen skal bidra til pleie av kulturlandskapet, samt å oppnå god utnyttelse av utmarksressursene.

3.6.2 Vilkår

Tilskudd for dyr på beite og tilskudd for dyr på utmarksbeite gis for det antall dyr foretaket har disponert og som har oppfylt beitetidskravene, samt de øvrige kravene for beitetilskudd.

3.6.2.1 Krav til antall uker på beite, grovfôropptak og tilfredsstillende beitemuligheter

- For å gi rett på tilskudd til dyr på beite skal dyrene beite i minimum 16 uker i arealsone 1-4 og minimum 12 uker i arealsone 5-7.
- For å gi rett på utmarksbeitetilskudd må dyrene beite i utmark i minimum 5 uker.

Antall uker beiting, er det antall uker hvor hoveddelen av det daglige grovfôrinntaket til dyret skjer ved beiting av utmark eller innmark med tilfredsstillende beitemuligheter.

Dette betyr at

- mer enn halvparten av grovfôret må komme fra beite, og
- kun en mindre andel av grovfôrinntaket kan være grovfôr som er tilført utenfra eller slått på stedet
- for utmarksbeite må hoveddelen av det daglige grovfôrinntaket skje ved beiting i utmark.

Det følger av vilkåret om grovfôropptak fra beite, at beitearealet må ha tilfredsstillende beitemuligheter for det antall dyr som beiter der.

Eksempel:

Hvis det går 50 storfe på et beiteareal som bare er stort nok til å dekke et grovfôropptak til 10 storfe, kan det ikke innvilges beitetilskudd til noen av dyrene som har gått på det aktuelle beitet. I et slikt tilfelle, hvor forskjellen mellom antall dyr som faktisk har beitet på arealet og antall dyr beitet er egnet for er så stor, vil det være svært lite sannsynlig at noen av dyrene har tatt opp mer enn 50 prosent av grovfôret fra beite. Dermed er det heller ikke grunnlag for å innvilge beitetilskudd for noen av dyrene.

3.6.2.2 Der Mattilsynet har fattet vedtak om brudd på/dispensasjon fra mosjonskrav

Hvis kommunen har fått oversendt vedtak om brudd på/dispensasjon fra mosjonskravet fra Mattilsynet, i henhold til samarbeidsavtalen punkt 3 bokstav g) og h), vil dette være relevant for vurderingen av om foretaket oppfyller kravet om antall uker på beite.

3.6.2.3 Foretaket må disponere dyrene

Foretaket må ha disponert dyrene i de ukene de har beitet. Det er ikke et krav at foretaket disponerer dyrene 1. oktober for å få beitetilskudd.

Hvis flere disponerer dyrene

Det følger av jordbruksavtalen at hvis flere foretak hver for seg har disponert de samme dyrene de påkrevde ukene for beitetilskudd og utmarksbeitetilskudd, er det foretaket som senest disponerte dyrene som har rett på tilskudd.

Hvem som disponerer ved brukerskifte i beitesesongen

Ved eventuelt brukerskifte i beitesesongen hvor dyrene har vært de påkrevde uker på beite, men der verken ny eller gammel bruker alene har disponert dyrene de påkrevde ukene, er det ny bruker som er berettiget beitetilskudd for dyrene.

3.6.3 Beregningsgrunnlag for utmarksbeitetilskudd

Utmarksbeitetilskudd for sau og lam utmåles på grunnlag av et veid gjennomsnitt av antall sau/lam sluppet på utmarksbeite og antall sau/lam sanket fra utmarksbeite. Dyr sluppet teller 70 prosent og dyr sanket teller 30 prosent.

Mer informasjon om hvordan tilskudd til dyr på beite og utmarksbeite beregnes, finner du i [Veileder for beregning av produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket](#).

3.6.4 Særskilt om hester på innmarks- og utmarksbeite

Foretak som oppfyller vilkåret om å «disponere» hester i beiteperioden etter forskrift om produksjons- og avløsertilskudd § 3 første ledd, kan være berettiget beitetilskudd (hvis de øvrige vilkårene etter § 3 tredje ledd bokstav c er oppfylt) og utmarksbeitetilskudd (hvis de øvrige vilkårene etter § 3 tredje ledd bokstav d er oppfylt).

I jordbruksavtalen er det i tillegg en spesialregel som gjelder foretak som har hester i pensjon som beiter på innmark som foretaket disponerer. Etter denne spesialregelen vil disponeringskravet være oppfylt så lenge det foreligger en skriftlig avtale og foretaket disponerer innmarksarealet. Innholdet av disponeringsvilkåret for disse tilfellene, skiller seg altså fra innholdet av det generelle disponeringskravet etter forskrift om produksjons- og avløsertilskudd § 3 første ledd.

Spesialregelen i jordbruksavtalen gjelder kun for hester i pensjon som beiter på innmark, og altså ikke for hester i pensjon som beiter på utmark. For å være berettiget utmarksbeitetilskudd for hester må det generelle disponeringsvilkåret i forskrift om produksjons- og avløsertilskudd § 3 første ledd være oppfylt. Se kommentarer til § 3 første ledd for nærmere omtale av det generelle disponeringskravet.

3.7 Fjerde ledd, bokstav a-d: Tilskudd for bevaringsverdige husdyrraser

3.7.1 Formål

Tilskudd til bevaringsverdige husdyrraser har som formål å støtte foretak med husdyr av disse rasene, sikre økt bruk og vern av landbrukets genetiske ressurser samt øke populasjonen.

3.7.2 Individet må være registrert i aktuelle register

For § 3 fjerde ledd bokstav a-d stilles det som vilkår at individet er registrert i aktuelle register på telledato.

3.7.3 Hvilke raser kan få tilskudd

Det er definert i jordbruksavtalen hvilke raser det kan gis tilskudd for.

3.7.3.1 Bevaringsverdige raser av storfe

Etter bestemmelsen § 3 fjerde ledd bokstav a gis det tilskudd for storferaser som er definert i jordbruksavtalen som bevaringsverdige. Det gis tilskudd for melkeku eller ammeku som har kalvet i løpet av de siste 18 måneder og inntil 2 okser av samme rase per foretak som er 12 måneder eller eldre på telledato. Det er individer som på telledato er registrert i Kuregisteret ved Norsk Genressurssenter som kan gi grunnlag for et slikt tilskudd.

3.7.3.2 Bevaringsverdige raser av sau

Forskriftens § 3 fjerde ledd bokstav b har bestemmelser om tilskudd for bevaringsverdige raser av sau. Det følger av forskriften at det kan gis tilskudd for sau som er registrert med låst rasekode i Sauekontrollen på telledato. Det følger av jordbruksavtalen at det gis tilskudd for sau født året før eller tidligere.

3.7.3.3 Bevaringsverdige raser av geit

Videre gis det etter forskriftens § 3 fjerde ledd bokstav c tilskudd for bevaringsverdige raser av geit registrert med låst rasekode i Ammegeitkontrollen. Det følger av jordbruksavtalen at det gis tilskudd for geit som har kjeet og som ikke er melkegeit.

3.7.3.4 Bevaringsverdige raser av hest

Etter § 3 fjerde ledd bokstav d gis det tilskudd for bevaringsverdige raser av hest såfremt individet på telledato er stambokført (rasegodkjent) og har fått utstedt hestepass. Det følger av jordbruksavtalen at det gis tilskudd for unghest som er under tre år på telledato.

4 § 4. Tilskudd til jordbruksareal

«Det kan gis areal- og kulturlandskapstilskudd for fulldyrket og overflatedyrket jord samt innmarksbeite som foretaket disponerer og driver aktivt på det tidspunkt eller i den perioden som fremgår av jordbruksavtalen.

Det kan gis ytterligere tilskudd for de arealene som drives økologisk i samsvar med produksjonskravene i forskrift 11. juni 2022 nr. 1171 om økologisk produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter, akvakulturprodukter, næringsmidler og fôr m.m.

Tilskuddet skal avkortes dersom det på, eller i tilknytning til arealet foretaket disponerer foretas inngrep som forringer kulturlandskapet. Det skal likevel bare avkortes for inngrep på eiendom som foretaket helt eller delvis disponerer. Dersom annet regelverk ikke er til hinder for det, kan kommunen likevel forhåndsgodkjenne inngrepet dersom det avhjelper betydelige driftsmessige ulemper.

Tilskuddet skal avkortes dersom jordbruksarealet ikke har vegetasjonssone på minst to meter mot vassdrag med årssikker vannføring, målt horisontalt fra vassdragets normalvannstand. Vegetasjonssonen kan ikke jordarbeides.»

Kilde: [Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket](#) (Lovdata).

4.1 Første ledd: Areal- og kulturlandskapstilskudd

4.1.1 Formål

Formålet med areal- og kulturlandskapstilskuddet er å bidra til å skjøtte, vedlikeholde og utvikle kulturlandskapet gjennom aktiv drift, og til å holde jordbruksareal i drift i samsvar med gjeldende landbrukspolitiske mål. Tilskuddet medvirker også til å styrke og jevne ut inntektene mellom ulike produksjoner, og mellom distriktene.

4.1.2 Foretaket må disponere omsøkt areal

Foretaket må disponere de omsøkte arealene i vekstsesongen for å kunne motta areal- og kulturlandskapstilskudd. Kravet til å disponere arealene må sees i sammenheng med vilkåret om at foretaket må drive arealene aktivt. Hvem som utfører eller administrerer driften av arealene, knytter seg til «disponeringskravet». Mens hvordan oppgavene utføres, knytter seg til kravet om aktiv drift, se nærmere beskrivelse under kommentarer til § 4 Foretaket må drive arealet aktivt.

Å disponere arealet innebærer at foretaket må utføre eller administrere oppgaver som

- jordarbeiding
- gjødsling
- såing
- plantevern
- gjerding
- høsting/ beiting og annen skjøtsel av arealet

- salg av planteprodukter eller foredling av planteprodukter gjennom husdyr

Ved salg av planteprodukter er det relevant å legge vekt på hvilket foretak som mottar inntektene av salget. Det kan også legges vekt på hvem som bærer risikoen og utgiftene som skjøtsel av arealene medfører. Dersom utførelse og/eller administrasjon er fordelt mellom flere foretak, må det foretas en helhetsvurdering av hvilket foretak som står nærmest til å disponere arealene.

4.1.2.1 Ved leieforhold

Hvis leietakeren søker tilskudd for det leide arealet, innebærer det at leietakeren selv vil ha størst interesse i å kunne godtgjøre leieforholdet, gjennom for eksempel en skriftlig leieavtale. Skriftlige avtaler er likevel ikke et krav, for å oppfylle kravet om disponering. Hvis retten til å bruke arealet er omstridt, og det ikke foreligger en skriftlig avtale eller annen dokumentasjon, er det normalt eiendommens eier som også må regnes for å «disponere» arealet i tilskuddssammenheng.

4.1.2.2 Ved andelsbruk

Hvorvidt et andelslandbruk oppfyller vilkåret om å disponere arealet, må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle ut fra momentene nevnt over. Det faktum at foretaket er et andelslandbruk har ingen generell betydning for vurderingen. Det vil imidlertid være av betydning hvordan driften er organisert, da det er et vilkår etter forskriften at foretaket som søker om tilskudd må «disponere» arealet. Det er foretaket som står for produksjonen som kan søke om tilskudd, og ikke enkeltpersonene i andelslandbruket.

4.1.3 Foretaket må disponere jordbruksareal

Foretaket må disponere jordbruksareal. Det gis tilskudd for «fulldyrket jord», «overflatedyrket jord» eller «innmarksbeite», jf. § 4 første ledd. Se [jordbruksavtalen](#) kapittel 7.7.2 for kriteriene for «fulldyrket jord», «overflatedyrket jord» og «innmarksbeite». Arealet måles i samsvar med nasjonale standarder for kartdata, jf. jordbruksavtalen kapittel 7.7.2.

4.1.4 Foretaket må drive arealet aktivt

Kravet om aktiv drift innebærer at det må foregå en reell produksjon, på arealene foretaket søker tilskudd for.

Dette betyr blant annet at det må være utført:

- nødvendig jordarbeiding
- såing/planting
- gjødsling
- høsting/beiting av arealet

Hvor ofte dette må utføres vil avhenge av vekstgruppe:

- For ettårige vekster, må foretaket utføre jordarbeiding, såing/planting og nødvendige tiltak gjennom vekstsesongen med sikte på å omsette avlingen etter vekstsesongen.
- For grovfôrvekster og andre flerårige planter, må nødvendig jordarbeiding og høsting eller avbeiting være utført innenfor normale intervaller.

Veksten må være etablert så tidlig at den normalt kan høstes/beites samme år.

Unntak fra dette gjelder

- vekster/driftsmåter som ikke innebærer høsting/beiting, som økologiske arealer som er brakklagt for å bekjempe ugress og grønngjødslingsarealer som er økologiske eller i 2. års karens
- arealer med vekster som normalt ikke gir avling første år eller de første årene, slik som nyplanta frukt- eller bærfelt

4.1.4.1 Aktiv drift må ses sammen med disponeringskravet

Kravet om aktiv drift må sees i sammenheng med disponeringskravet. Hvis foretaket søker om tilskudd for et areal som i praksis drives av noen andre, vil dette være et brudd på bestemmelsen i § 4 første ledd.

Kravet om aktiv drift er en presisering av kravet om «vanlig jordbruksproduksjon», og disse må ses i sammenheng. Dersom enkeltskifter ikke drives i tråd med vanlig god agronomi, vil det kunne stride med kravet om å drive aktivt, men foretaket kan likevel totalt sett drive «vanlig jordbruksproduksjon».

Eksempler:

- Hvis hele produksjonen drives for ekstensivt, skal det vurderes om vilkåret om vanlig jordbruksproduksjon er oppfylt.
- Hvis deler av produksjonen drives for ekstensivt, kan denne delen av produksjonen vurderes å ikke oppfylle vilkåret om aktiv drift.

Foretaket får ikke areal- og kulturlandskapstilskudd for de arealene dette gjelder, og kommunen må også vurdere om det er inngitt feilopplysninger jf. § 12.

4.1.4.2 Ved tørke og flom e.l.

I tilfeller der avlingen er ødelagt av tørke, flom eller lignende kan vilkåret om «aktiv drift» være oppfylt hvis foretaket

- har utført de normale arbeidsoppgavene, og
- gjør det som objektivt sett kan oppfattes som en forsvarlig og god drift ut fra et landbruksfaglig ståsted.

Der foretaket har gjort det som kan forventes i løpet av vekstsesongen, vil det kunne få tilskudd for veksten det har sådd, til tross for at avlingen er ødelagt eller skadet. Hvis et skifte stadig er utsatt for flom, tørke eller lignende må det vurderes om det er en forsvarlig og god drift ut fra et landbruksfaglig ståsted.

4.1.4.3 Der flere driver arealene aktivt i vekstsesongen

Hvis flere foretak har drevet det samme arealet aktivt i vekstsesongen, gis tilskuddet til det foretaket som disponerte arealet 1. august, jf. Jordbruksavtalen.

4.1.5 Ordinær fastsetting av tilskuddsberettiget grovfôrareal

Det følger av jordbruksavtalen at grunnlaget for tilskudd for grovfôrareal skal fastsettes på bakgrunn av antall dyr foretaket disponerer og foretakets grovfôrsalg. For å få fastsatt tilskuddsberettiget innmarksbeiteareal må foretaket disponere husdyr. Se jordbruksavtalen og

[beregningsveileder](#) for informasjon om hvordan tilskudd for grovfôrareal fastsettes, blant annet definisjoner og hvilke telledatoer som gjelder for de ulike dyreslagene.

4.1.6 Spesielt om grovfôrsalg

Det følger av jordbruksavtalen at mengde solgt fôr må være spesifisert og fôret må være solgt til markedspris.

Ved brudd på disse kravene skal salget av grovfôr regnes som bortleie. Det er unntak for gras til brikettering.

Det er ikke et eksplisitt krav om at grovfôret må være gjort lagringsdyktig før det selges. Det avgjørende for hvem som kan motta tilskudd for arealet er hvem som har disponert det aktuelle arealet. Hvorvidt grovfôret har blitt gjort lagringsdyktig eller er «solgt på rot» kan være et relevant moment i en helhetsvurdering av hvem som disponerer arealet.

4.1.7 Skjønnsmessig fastsetting av tilskuddsberettiget grovfôrareal

Jordbruksavtalen åpner for at kommunen, i enkelte tilfeller som ikke er dekket av den [ordinære beregningen av tilskuddsberettiget grovfôrareal](#), kan fastsette foretakets tilskuddsberettigede grovfôrareal.

Dette gjelder følgende tilfeller:

- Ved oppstart eller utvidelse av grovfôrbasert husdyrproduksjon med kjøp av dyr etter telledato
- Ved oppstart eller utvidelse av grovfôrproduksjon for salg
- Der flom, tørke eller andre forhold utenfor foretakets kontroll har forhindret foretaket fra å høste vanlig avling av omsettelig kvalitet foregående år
- Der foretak ikke har levert del 1 av søknad om produksjonstilskudd
- For andre dyregrupper enn de som framgår av jordbruksavtalen

Se nærmere forklaring av de ulike tilfellene under:

4.1.7.1 Ved oppstart eller utvidelse av grovfôrbasert husdyrproduksjon med kjøp av dyr etter telledato

Ved oppstart eller utvidelse av grovfôrbasert husdyrproduksjon med kjøp av dyr etter telledato, kan kommunen ta hensyn til dette ved fastsetting av foretakets tilskuddsberettigede grovfôrareal, jf. jordbruksavtalen. Kommunen fastsetter skjønnsmessig det faktiske arealbehovet.

Foretaket må i slike tilfeller

- så snart som mulig informere kommunen om antall innkjøpte dyr, og
- kunne dokumentere innkjøp av dyr dersom kommunen ber om det.

Kommunen må sette individuelle frister for å levere dokumentasjon, der dette er nødvendig.

4.1.7.2 Ved oppstart eller utvidelse av grovfôrproduksjon for salg

Søkere som starter opp eller utvider grovfôrproduksjon for salg, kan få lagt til grunn grovfôrsalg i perioden 1. juli – 31. mars for beregning av tilskudd.

Foretaket må i slike tilfeller

- så snart som mulig informere kommunen om mengde solgt grovfôr, og
- kunne dokumentere mengde solgt grovfôr dersom kommunen ber om det.

Kommunen må sette individuelle frister for å levere dokumentasjon, der dette er nødvendig.

4.1.7.3 Ved tørke og flom og andre forhold utenfor foretakets kontroll

Hvis foretaket, på grunn av flom, tørke eller andre forhold utenfor foretakets kontroll, var forhindret fra å høste vanlig avling av omsettelig kvalitet foregående år, kan kommunen fastsette maksimalt tilskuddsberettiget areal fra grovfôrsalg for foretaket uten at det er solgt grovfôr, jf. jordbruksavtalen. Kommunen må foreta en skjønsmessig helhetsvurdering i slike saker.

4.1.7.4 Der foretak ikke har levert del 1 av søknad om produksjonstilskudd

Der foretaket ikke har levert del 1 av søknaden (med søknadsfrist 15. mars), og dermed ikke har registrert dyr per 1. mars, kan kommunen ta hensyn til dette ved fastsettingen av foretakets tilskuddsberettigede grovfôrareal.

4.1.7.5 For andre dyregrupper enn de som framgår av jordbruksavtalen

Kommunen kan fastsette tilskuddsberettiget grovfôrareal på grunnlag av andre dyregrupper enn de som framgår av jordbruksavtalen, herunder lam og kje når foretaket ikke har mordyr av samme dyreslag, men unntatt rein (gjelder bare grovfôrareal, ikke innmarksbeiteareal).

4.2 Andre ledd: Tilskudd til økologisk landbruk

4.2.1 Formål

Formålet med arealtilskudd til økologisk landbruk er å stimulere til at en større del av jordbruksproduksjonen skjer i form av økologisk produksjon.

4.2.2 Vilkår for tilskudd til økologisk landbruk

For å motta tilskudd til økologisk landbruk må foretaket

- oppfylle alle øvrige vilkår som gjelder for å motta produksjonstilskudd
- være tilknyttet Debios kontrollordning

Produksjonen må være sertifisert etter økologiforskriften, og være klassifisert som «karens» (under omlegging) eller «økologisk». Produksjonen må være godkjent av Debio før tilskudd til økologisk produksjon kan utbetales.

4.2.2.1 Revisjon samme år

Det er Debios revisjon samme år som er avgjørende for om driften av arealene oppfyller vilkårene for økologisk areal eller karensareal i vekstsesongen, som vil si den status arealene har ved høsting. I enkelte tilfeller kan Debios revisjon være etter søknadsfristen for produksjonstilskudd.

Det er en forutsetning for å føre opp økologisk arealproduksjon i søknaden, at foretaket er tilknyttet eller har søkt om tilknytning til Debios kontrollordning når søknaden om produksjonstilskudd sendes.

Foretaket kan føre opp arealer som var i karens eller økologisk drift i samsvar med økologiforskriften.

4.2.2.2 Produksjoner som blir underkjent av Debio

Hvis en eller flere produksjoner som søkeren har ført opp som økologiske blir underkjent av Debio, må søkeren melde fra om dette så snart som mulig til kommunen. Dette fordi foretaket ikke oppfyller kravet i forskriften om at produksjonen må drives i samsvar med økologiforskriften dersom produksjonen blir underkjent.

4.3 Tredje ledd: Inngrep som forringer kulturlandskap

4.3.1 Formål

Bestemmelsen om inngrep i kulturlandskapet er et miljøkrav. Formålet med kravet er å bidra til en mer miljøvennlig jordbruksproduksjon ved å ivareta miljøverdier i landbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket.

4.3.2 Avkorting

Dersom det foretas inngrep som forringer kulturlandskapet skal foretakets tilskudd etter § 4 avkortes.

4.3.3 Første punktum: Inngrep som forringer kulturlandskapet

I begrepet «forringer kulturlandskapet», ligger tiltak som griper inn i og forandrer det særegne jordbrukslandskapet. Med kulturlandskapet menes både landskapsbildet, mangfoldet i naturen og kulturhistoriske verdier.

Eksempler på inngrep kan være

- oppdyrking av skogbryn, kantsoner og andre restarealer mot innmark
- fjerning av åkerholmer, steingjerder og gamle rydningsrøyser
- oppdyrking eller fjerning av ferdselsårer
- tiltak i utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven som ikke er i tråd med godkjent tiltaksplan
- planering av jordbruksarealer
- kanalisering og lukking av elver, bekker og grøfter
- sprøyting av kantvegetasjon og åkerholmer, med mindre dette er et ledd i skjøtselen av kulturlandskapet.

4.3.3.1 Normal skjøtsel regnes ikke som inngrep

Normal skjøtsel av eiendommen regnes ikke som et inngrep som forringer kulturlandskapet. Normal skjøtsel kan blant annet være

- regelmessig bunn- og siderensking av elver, bekker og grøfter
- skjøtsel av trær og busker (hogst, tynning, skjæring med videre)

- tiltak for nødvendig kryssing med redskap

4.3.3.2 Bestemmelsens virkeområde

Bestemmelsens virkeområde går frem av § 4 tredje ledd første punktum. Der står det at tilskuddet skal avkortes dersom det «på», eller «i tilknytning til arealet foretaket disponerer» foretas inngrep som forringer kulturlandskapet. I bestemmelsens andre punktum presiseres det at adgangen til å avkorte kun gjelder for inngrep som foretas på «eiendom som foretaket helt eller delvis disponerer».

Et inngrep som foretas direkte på arealet foretaket disponerer, vil klart være innenfor bestemmelsens virkeområde. Inngrep som ikke foretas direkte på arealet foretaket disponerer, må etter ordlyden i bestemmelsen ha en tilknytning til arealet for at det skal avkortes. Om det foreligger tilstrekkelig grad av tilknytning mellom inngrep og areal, vil avhenge av en konkret vurdering i hver enkelt sak. Graden av tilknytning kan variere fra klar til mindre klar og avledet. En klar tilknytning fører til at det skal avkortes, men også en mindre klar tilknytning kan være tilstrekkelig for å fastslå at vilkåret for å avkorte er oppfylt. Er tilknytningen for avledet, tilsier det derimot at vilkåret ikke er oppfylt. Relevante vurderingsmomenter vil være den fysiske tilknytningen mellom inngrepet og disponert areal, inngrepets sammenheng med driften av disponert areal, og om inngrepet vil være i strid med tilskuddets formål.

Tilknytningen vil være klar dersom det foretas inngrep i et skogbryn eller steingjerde tett inntil arealet foretaket disponerer. Tilknytningen vil reduseres jo lenger avstand det er mellom foretakets disponerte areal og inngrepet i kulturlandskapet. Jo lenger avstand, og jo mindre sammenheng det for øvrig kan sies å være mellom tilskuddsberettiget jordbruksvirksomhet og inngrep, desto mer tilsier at tilknytningen er mer avledet. For eksempel vil det å rive en eldre bygning eller sprenging av en fjellknaus som ligger langt unna arealet, og uten at dette har noen sammenheng som vist til ovenfor, kunne innebære at vilkåret om tilknytning ikke er oppfylt.

I § 4 tredje ledd andre setning står det at det bare skal avkortes for «inngrep på eiendom som foretaket helt eller delvis disponerer». Den ytre grensen for tilknytningen er dermed eiendomsgrensen som arealet befinner seg innenfor. Dersom inngrepet foretas utenfor eiendomsgrensen, eller på en del av en eiendom som ligger et annet sted enn der et foretak for eksempel leier og disponerer areal, er ikke vilkåret for avkorting oppfylt.

4.3.3.3 Forholdet til andre regler

Inngrep som forringer kulturlandskapet varierer i art og omfang, og inngrepet kan i noen tilfeller også innebære et brudd etter annet regelverk. Dersom vilkårene i § 4 tredje ledd er oppfylt, skal tilskuddet avkortes. Det er i disse tilfellene ikke til hinder for avkorting at inngrepet også innebærer et brudd på annet regelverk. Imidlertid må avkorting være en konsekvens av inngrep i strid med tilskuddets formål. Et inngrep i kulturlandskapet som ikke oppfyller vilkårene i § 4 tredje ledd må eventuelt følges opp etter annet regelverk, og avkorting etter § 4 skal ikke benyttes som substitutt for tilfeller hvor dette ikke blir gjort.

Dersom det avkortes for brudd på vilkårene etter § 4 tredje ledd, og inngrepet samtidig er et brudd på annet regelverk, skal det ikke i tillegg avkortes etter § 11 for brudd på «annet regelverk for jordbruksvirksomhet».

4.3.3.4 Søker er ansvarlig, uavhengig av skyld

Det er foretaket som disponerer arealene, enten som eier eller leier, og søker om tilskudd, som er ansvarlig dersom det foretas inngrep i kulturlandskapet, som igjen kan føre til avkorting i tilskudd

etter § 4 tredje ledd. Avkortingene skal dermed skje uavhengig av om foretaket har opptrådt uaktsomt eller ikke.

Regelverket kan ikke omgåes ved at foretaket eksempelvis leier inn andre til å foreta inngrepet. I slike tilfeller vil foretaket stå ansvarlig for inngrepet og dermed ikke oppfylle vilkårene for å motta areal- og kulturlandskapstilskudd uavkortet.

4.3.4 Tredje punktum: Forhåndsgodkjente inngrep

Kommunen kan forhåndsgodkjenne inngrep når

- annet regelverk ikke er til hinder for det, og
- dersom det aktuelle inngrepet avhjelper betydelige driftsmessige ulemper for foretaket.

I begrepet «betydelig driftsmessig ulempe» ligger det at ulempen for jordbruksforetaket må være av en kvalifisert art. Kommunen må derfor foreta en konkret vurdering av om fordelen for foretaket er så stor at det allmenne hensynet til kulturlandskapet må vike.

Andre punktum gir ikke kommunen noen mulighet til å godkjenne inngrep som går utover deres myndighet. Eksempel:

Det er søknadspliktig etter forurensingsloven å planere et jordbruksareal på over 1 daa, mens planering av areal på under 1 daa må forhåndsgodkjennes av kommunen, hvis foretaket skal ha rett på uavkortet areal- og kulturlandskapstilskudd.

4.3.5 Retningslinjer for størrelsen på avkortingsbeløpet etter tredje ledd

4.3.5.1 Rimelig og forholdsmessig

Forvaltningen «skal» avkorte tilskuddet etter § 4 dersom det foretas inngrep som forringer kulturlandskapet. Hva som kategoriseres som et forringende inngrep vil variere etter blant annet karakter, omfang og alvorlighetsgrad. Fastsettelsen av avkortingsbeløpet skal derfor vurderes konkret i hver enkelt sak for å sikre at det er rimelig og forholdsmessig. Av hensyn til likebehandling skal vurderingen ta utgangspunkt i normen som følger nedenfor.

4.3.5.2 Utgangspunkt

Dersom det konstateres at et foretak skal avkortes for et inngrep som forringer kulturlandskapet, er normen at det som utgangspunkt avkortes et beløp tilsvarende 50 % av foretakets totale tilskudd etter § 4.

Saksbehandler skal likevel alltid vurdere om beløpet skal settes høyere eller lavere i den konkrete saken. Denne skjønsmessige vurderingen skal sikre forholdsmessighet mellom avkortingsbeløpet og inngrepets karakter og alvorlighet. Forholdsmessighetsvurderingen avgjøres ikke etter en fast formel, men gjøres i lys av de stedlige forholdene og av relevante momenter. Eksempler på momenter som kan være relevante for å fastsette avkortingsbeløpet omtales følgende.

4.3.5.3 Relevante momenter

Ordlyden sier at det «skal» avkortes i tilskuddet. Det er ikke et vilkår for å avkorte at det er utvist skyld, men skyldspørsmålet kan være et relevant moment under fastsettelsen av avkortingsbeløpet. Dersom inngrepet skyldes forhold som må anses å være utenfor foretakets kontroll, kan det tilsi at beløpet reduseres. Det er imidlertid ikke automatisk formildende for avkortingsbeløpet, at det ikke er foretaket selv som har gjort inngrepet. At et foretak leier og

disponerer et areal, innebærer også at det er dette foretaket som får avkortet tilskuddet, selv hvor grunneier eller andre gjør inngrep på, eller i tilknytning til foretakets areal.

Et annet relevant moment for vurderingen er i hvilken grad inngrepet som forringer kulturlandskapet får konsekvenser for andre hensyn og interesser. For eksempel kan et inngrep få betydning for natur- og miljøinteresser, ved blant annet plante- og dyreliv. Inngrepet kan også få betydning for naboer og andre med interesse i kulturlandskapet dersom det går på bekostning av for eksempel innsyn, rekreasjon og ferdsel, eller deler av et landskap med kulturhistorisk verdi. Dersom et inngrep får betydning for sikkerheten i et område, f. eks økt fare for utgliding, vil det måtte anses som et alvorlig inngrep.

I sårbare områder vil selv mindre inngrep kunne få store konsekvenser, slik at de dermed etter omstendighetene må anses som mer alvorlige. Dersom en annen særlovsmyndighet har truffet et generelt vedtak som for eksempel forbyr inngrep i et bestemt område, vil det være riktig å karakterisere selv små inngrep som alvorlige. Merk likevel at avkorting etter § 4 ikke skal benyttes som et substitutt for reaksjoner ved brudd på annet regelverk.

Hvorvidt det forringende inngrepet i kulturlandskapet er reversibelt, kan være et relevant moment. Dersom inngrepet strider med flere av de ovennevnte hensynene og interessene, og kulturlandskapet ikke lar seg tilbakeføre slik det var før inngrepet, kan det tale for et høyere avkortingsbeløp.

4.4 Fjerde ledd: Krav om vegetasjonssoner

4.4.1 Formål

Bestemmelsen om vegetasjonssone er et miljøkrav. Formålet med kravet er å bidra til en mer miljøvennlig jordbruksproduksjon ved å ivareta miljøverdier i landbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket. Hensikten med vegetasjonssonen på to meter er å motvirke avrenning, og at sonen utgjør en minstegrense for hva som skal settes igjen på jordbruksareal som grenser til vassdrag med årssikker vannføring.

4.4.2 Avkorting

Dersom jordbruksarealet ikke har vegetasjonssone på minst to meter mot vassdrag med årssikker vannføring, målt horisontalt fra vassdragets normalvannstand, skal tilskuddet avkortes. Vegetasjonssonen kan heller ikke jordarbeides.

4.4.3 Vegetasjonssone mot vassdrag

I områder med åkerdrift og årlig jordarbeiding er det nødvendig å begrense jord- og næringsstofftap til vassdragene. Etter § 4 fjerde ledd skal tilskuddet avkortes «dersom jordbruksarealet ikke har vegetasjonssone på minst to meter mot vassdrag med årssikker vannføring».

En sone på «minst to meter» er et absolutt minstekrav. Dermed vil ethvert avvik der det er mindre enn to meter, medføre avkorting. Fordi kravet er at jordbruksarealet «har» en vegetasjonssone, innebærer det at vegetasjonssonen skal være til stede til enhver tid.

Begrepet «årssikker vannføring» er knyttet til definisjonen av vassdrag i vannressursloven. I § 3 i vannressursloven er årssikker vannføring definert som «vannføring som ved middeltemperatur over frysepunktet ikke tørker ut av naturlige årsaker oftere enn hvert tiende år i gjennomsnitt».

Denne definisjonen gjelder også for årssikker vannføring i § 4 fjerde ledd i forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd. Normalvannstand er det samme som normalvannføring, som er vannstanden gitt ved middelvannføring. Som «vassdrag» regnes alt stillestående eller rennende overflatevann med årssikker vannføring, med tilhørende bunn og bredder inntil høyeste vanlige flomvannstand.

Vegetasjonssonen måles horisontalt fra vassdragets normalvannstand.

4.4.4 Forholdet til andre regler

Dersom jordbruksarealet ikke har vegetasjonssone på minst to meter skal tilskuddet avkortes. Dette gjelder uavhengig av om inngrepet er regulert etter annet regelverk. Dersom annet regelverk har fastsatt vegetasjonssonen til å være bredere enn to meter, vil det etter denne bestemmelsen kun være mulig å avkorte i tilfeller der det regelstridige forholdet også innebærer at tometersonen er brutt.

Avkorting etter § 4 fjerde ledd er dermed ikke en aktuell reaksjonsform ved brudd på vegetasjonssoner som utelukkende følger av annet regelverk, f.eks. der vassdragsmyndigheten har fastsatt krav til bredden på ti meter, og faktisk kontrollert bredde viser seg å være fire meter.

Det innebærer at landbruksmyndighetene i førsteinstans kan måtte vurdere både om kravet til vegetasjonssone etter produksjonstilskuddsforskriften og om kravet til naturlig kantvegetasjon etter vannressursloven § 11 er oppfylt, og deretter ta stilling til om det skal fattes vedtak om avkorting etter produksjonstilskuddsforskriften § 4 fjerde ledd. Dersom det avdekkes en vegetasjonssone som er smalere enn to meter, skal det etter ordlyden i bestemmelsen avkortes i tilskuddet.

4.4.5 Om høsting og beiting, samt trær og busker i vegetasjonssonen

Kravet om vegetasjonssone hindrer ikke at vegetasjonsbeltet kan høstes eller beites, men det skal ikke forekomme jordarbeiding i sonen. I tillegg skal ikke vegetasjonssonen sprøytes, jf. [plantevernmiddeforskriften § 19](#), med mindre dette er et ledd i skjøtselen av sonen, og er godkjent av Mattilsynet.

Bestemmelsen stiller ikke krav om at det skal være busker og trær i kantvegetasjonen. Etter vannressursloven 11 er kravet at det skal opprettholdes et «naturlig vegetasjonsbelte som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr». En eventuell reaksjon på fjerning av trær i kantsonen må av den grunn gjøres i medhold av vannressursloven.

4.4.6 Søker er ansvarlig, uavhengig av skyld

Det er foretaket som disponerer arealene, enten som eier eller leier, og søker om tilskudd, som er ansvarlig dersom det ikke er vegetasjonssone på minst to meter mot vassdrag. Avkorting skal dermed skje uavhengig av om foretaket har opptrådt uaktsomt eller ikke.

4.4.7 Retningslinjer for størrelsen på avkortingsbeløpet etter fjerde ledd

4.4.7.1 Rimelig og forholdsmessig

Forvaltningen «skal» avkorte tilskuddet etter § 4 dersom jordbruksareal som foretaket disponerer, ikke har vegetasjonssone på minst to meter mot vassdrag med årssikker vannføring.

Kravet til vegetasjonssone er absolutt. Bruddet vil derfor ikke ha den samme variasjonen i art, omfang og alvorlighetsgrad som inngrep som forringer kulturlandskapet. Fastsettelsen av avkortingsbeløpet må likevel vurderes konkret i hver enkelt sak for å sikre at det er rimelig og

forholdsmessig. Av hensyn til likebehandling skal vurderingen ta utgangspunkt i normen som følger nedenfor.

4.4.7.2 Utgangspunkt og vurdering

Dersom det konstateres at et foretak skal avkortes for brudd på kravet til vegetasjonssone, er normen at det som utgangspunkt skal avkortes et enkeltbeløp på 20 000 kr. I tillegg skal det som utgangspunkt avkortes 1000 kr for hver meter som kravet til vegetasjonssone ikke er oppfylt, målt i lengderetningen mot vassdrag med årssikker vannføring.

For di kravet til vegetasjonssone er absolutt, innebærer det at det skal noe mer til å fravike normen for fastsettelse av avkortingsbeløp for vegetasjonssone, enn det skal ved avkorting for inngrep som forringer kulturlandskapet. Normen for fastsetting av avkortingsbeløp er likevel kun et utgangspunkt. Saksbehandler kan derfor skjønsmessig justere beløpet hvis det er nødvendig for å ivareta hensynet til forholdsmessighet ut fra bruddets omfang og konsekvens. Gitt forholdene i den konkrete saken kan beløpet både justeres opp og ned. Blant annet vil skyld kunne være et relevant moment under denne vurderingen.

5 § 5. Tilskudd til grønt- og potetproduksjon

«Det kan gis distriktstilskudd for frukt, bær og veksthusgrønnsaker og salat på friland.

Det kan gis distriktstilskudd for matpotet og frilandsgrønnsaker dyrket i Nord-Norge.

Det kan gis pristilskudd for økologisk frukt, bær, grønnsaker og potet som er produsert i samsvar med [forskrift 11. juni 2022 nr. 1171 om økologisk produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter, akvakulturprodukter, næringsmidler og fôr m.m.](#)

For å motta tilskudd må foretaket ha disponert arealet produksjonen av varene har foregått på, og ha omsatt varene i den perioden som framgår av jordbruksavtalen. Det gis kun tilskudd for førstegangsomsætning av varer. Det gis ikke tilskudd for kassabel vare.

Foretak som selger bearbeidede varer må kunne legge fram produksjonslogg eller resept. Produksjonsloggen skal inneholde antall kg råvare som ble bearbeidet og hvilken mengde ferdigvare dette ga. Resepten skal angi antall kg råvare som inngår i produksjonen av en angitt mengde ferdigvare.

Foretaket må kunne legge frem salgsbilag der omsatt mengde er spesifisert i kg, unntatt for:

- a. Varer som har omregningsfaktor fra én mengdeenhet til en annen i medhold av jordbruksavtalen eller forskrift. I disse tilfellene kan begge mengdeenhetene benyttes i salgsbilaget.
- b. Bearbeidede varer. I disse tilfellene skal det være samme mengdeenhet i salgsbilaget og i resepten eller produksjonsloggen.»

Kilde: [Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket](#) (Lovdata).

5.1 Oversikt over tilskudd til grønt- og potetproduksjon

5.1.1 Formål

Formålet med tilskudd til grønt- og potetproduksjon, er å bedre inntekten for yrkesprodusentene innen grøntsektoren og bidra til en geografisk spredt produksjon.

Formålet med arealtilskudd til økologisk landbruk er å styrke produksjonen av økologisk frukt, bær, grønnsaker og potet.

5.2 Første og andre ledd: Distriktstilskudd for frukt, bær, grønnsaker og potet

Bestemmelsen omhandler følgende tilskuddsordninger:

- Distriktstilskudd for frukt, bær og veksthusgrønnsaker, og salat på friland.
- Distriktstilskudd for matpotet og frilandsgrønnsaker ekskl. salatdyrket i Nord-Norge.

5.3 Tredje ledd: Økologisk pristilskudd til frukt, bær, grønnsaker og potet

Bestemmelsen omhandler følgende ordning:

- Økologisk pristilskudd for frukt, bær, grønnsaker og potet

For å motta pristilskudd for økologisk frukt, bær, grønnsaker og potet må foretaket

- oppfylle alle øvrige vilkår som gjelder for å motta produksjonstilskudd
- være tilknyttet Debios kontrollordning

Produksjonen må drives økologisk i samsvar med produksjonskravene i [forskrift 11. juni 2022 nr.1171 om økologisk produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter, akvakulturprodukter, næringsmidler og fôr m.m.](#) Det innebærer at produksjonen må være sertifisert etter økologiforskriften, og være klassifisert som «økologisk». Produksjonen må være godkjent av Debio før tilskudd til økologisk produksjon kan utbetales.

5.3.1 Revisjon samme år

Det er Debios revisjon samme år som er avgjørende for om produksjonen er klassifisert som økologisk. I enkelte tilfeller kan Debios revisjon være etter søknadsfristen for produksjonstilskudd.

Det er en forutsetning for å føre opp økologisk grøntproduksjon i søknaden, at foretaket er tilknyttet eller har søkt om tilknytning til Debios kontrollordning når søknaden om produksjonstilskudd sendes.

Foretaket kan i søknaden føre opp varer som er produsert økologisk i samsvar med økologiforskriften.

5.3.2 Produksjoner som blir underkjent av Debio

Hvis en eller flere produksjoner som søkeren har ført opp som økologiske blir underkjent av Debio, må søkeren melde fra om dette så snart som mulig til kommunen. Dette fordi foretaket ikke oppfyller kravet i forskriften om at produksjonen må drives i samsvar med økologiforskriften dersom produksjonen blir underkjent.

5.4 Fjerde ledd: Generelle vilkår for å motta tilskudd

Følgende vilkår må være oppfylt for at foretaket skal være berettiget tilskudd til grønt- og potetproduksjon:

5.4.1 Foretaket må ha disponert arealet produksjonen av varene har foregått på

For at foretaket skal være tilskudsberettiget etter bestemmelsen, må foretaket for det første ha disponert arealet produksjonen av varene har foregått på. Vilkåret stiller ikke krav til at foretaket må ha disponert arealet i søknadsåret, så lenge varene er solgt i søknadsåret. Det avgjørende er at foretaket må ha disponert arealet i den perioden varene ble produsert. For en redegjørelse av disponeringskravet for arealer, se kommentarer til § 4.

5.4.2 Foretaket må ha omsatt varene i søknadsåret

Foretaket må ha omsatt varene i søknadsåret, det vil si i perioden 1. januar til 31. desember året før utbetalingsåret. Med omsatt vare menes levering av vare mot vederlag. Ordlyden «varene» omfatter både råvarer (frukt, bær, grønnsaker eller potet som ikke er bearbeidet) og bearbeidede varer (som for eksempel saft eller syltetøy).

5.4.3 Det gis kun tilskudd for førstegangsomsetning av varer, ikke for kassabel vare

Det gis kun tilskudd for varene første gang de omsettes. Det gis ikke tilskudd for kassabel vare.

Definisjon av kassabel vare

En kassabel vare er en vare som ikke er av god nok kvalitet på omsetningstidspunktet, slik at den ikke kan benyttes til konsum eller videreforedling. Produkter som går til dyrefôr og frasorterte poteter som omsettes gjennom avrensordningen regnes i denne sammenheng som kassabel vare.

Vilkåret underbygger at omsetningen må være reell, og avgrenser mot fiktivt salg av varer med dårlig kvalitet. Vilkåret må også ses i sammenheng med presiseringen i jordbruksavtalen om at det kun gis tilskudd for varer som omsettes som menneskeføde.

5.5 Femte og sjette ledd: Dokumentasjonskrav

5.5.1 Foretaket må kunne fremlegge dokumentasjon på salget

Bestemmelsens fjerde og femte ledd stiller spesifikke krav til hva slags dokumentasjon foretaket må kunne legge frem for å være tilskudsberettiget. Hvis foretaket ikke kan legge frem denne dokumentasjonen, vil ikke foretaket oppfylle vilkårene for å motta tilskudd.

5.5.2 Krav til dokumentasjon

Det følger av bestemmelsens femte ledd første punktum at foretaket må kunne legge frem salgsbilag der omsatt mengde er spesifisert i kg, unntatt for foretak som selger bearbeidede varer (jf. femte ledd bokstav b) og for varer som har omregningsfaktor (jf. femte ledd bokstav a).

5.5.2.1 For foretak som selger råvare

Etter femte ledd første punktum må foretaket kunne legge frem salgsbilag der omsatt mengde er spesifisert i kilo.

Foretak som selger råvarer, må altså kunne legge frem salgsbilag som viser antall kilo råvare foretaket har solgt i søknadsåret.

5.5.2.2 For foretak som selger bearbeidet vare

For foretak som selger bearbeidete varer må mengdeenheten i salgsbilaget samsvare med mengdeenheten i resepten eller produksjonsloggen, jf. § 5 femte ledd bokstav b. Kravet må ses i sammenheng med bestemmelsens fjerde ledd, der det stilles krav til at foretak som selger bearbeidede varer må kunne legge frem produksjonslogg eller resept.

Eksempel:

Hvis produksjonsloggen viser antall kilo epler som ble brukt for å fremstille et visst antall liter eplejuice, må salgsbilaget vise mengden eplejuice som er solgt i liter.

5.5.2.3 For varer som har omregningsfaktor

For varer som har omregningsfaktor gjelder regelen i bestemmelsens femte ledd bokstav a. Her fremgår det at for varer som har omregningsfaktor fra en mengdeenhet til en annen (slangeagurk og salat), kan begge mengdeenhetene benyttes i salgsbilaget. Se jordbruksavtalen for omregningsfaktorer for slangeagurk og salat.

6 § 6. Tilskudd til avløsning

«Det kan gis tilskudd på grunnlag av det dyretallet foretaket disponerte på det tidspunkt eller i den perioden som fremgår av jordbruksavtalen. Tilskuddet kan ikke overstige foretakets faktiske utgifter til avløsning.

Som avløsning regnes ikke arbeid utført av person som

- a. har næringsinntekt fra foretaket,
- b. er ektefelle eller samboer til en som har næringsinntekt fra foretaket, eller
- c. er under 15 år.

Tilskudd etter denne paragrafen kan ikke gis til skoler samt andre offentlige og private institusjoner.»

Kilde: [Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket](#) (Lovdata).

6.1 Oversikt over tilskudd til avløsning

6.1.1 Formål

Formålet med tilskudd til avløsning er å legge til rette for at foretak med husdyr skal kunne ta ferie og få ordnet fritid og hjelp til avlastning, gjennom å bidra til finansiering av leid arbeidskraft.

6.1.2 Grunnkriterier

Tre grunnkriterier må være oppfylt for at et foretak skal være berettiget avløsertilskudd:

- Foretaket må ha disponert dyr på en av telledatoene, ha slakta eller solgt dyr i søknadsåret, eller ha levert rugeegg til rugeri i søknadsåret.
- Foretaket må ha hatt faktiske utgifter til avløsning i søknadsåret.
- Avløsertjenesten må være knyttet til foretakets husdyrdrift.

Disse kriteriene er generelle, og gjelder uavhengig av om avløsertjenesten er kjøpt fra avløserlag, fra et annet foretak eller om avløseren er ansatt i foretaket.

6.2 Første ledd: Vilkår for tilskudd til avløsning

6.2.1 Foretaket må ha disponert dyr på telledatoene

Foretaket må ha disponert dyr på det tidspunkt eller i den perioden som fremgår av jordbruksavtalen.

Det følger av jordbruksavtalen at foretaket må disponere dyrene på en av telledatoene, ha slakta eller solgt dyr i søknadsåret, eller levert rugeegg til rugeri i søknadsåret for å få fastsatt et avløsertilskuddsgrunnlag.

- Slakt gjelder slaktegriser, konvensjonelle og økologiske slaktekyllinger og slaktede gjess, kalkuner og ender, jf. jordbruksavtalen.
- Salg gjelder kyllinger og kalkuner solgt som livdyr, jf. jordbruksavtalen.

Se kommentarer til [§ 3 første ledd](#) for omtale av disponeringskravet.

For informasjon om hvordan foretakets maksimale avløsertilskudd blir fastsatt og avløsertilskudd beregnes, se [beregningsveilederen](#). Her fremgår blant annet hvilke telledatoer og registreringsfrister som gjelder for de ulike dyreslagene. Se [jordbruksavtalen](#) for satser som gjelder for de ulike dyreslagene.

6.2.2 Foretaket må ha hatt faktiske utgifter til avløsning i søknadsåret

6.2.2.1 Faktiske utgifter i søknadsåret

Med «faktiske utgifter» menes påløpte utgifter i søknadsåret. At utgiften er «påløpt» betyr at det er utført en tjeneste som foretaket har forpliktet seg til å betale. At denne utgiften skal være påløpt i «søknadsåret», betyr at det bare er avløsning (arbeid) utført i søknadsåret som gir grunnlag for avløsertilskudd. Foretaket må ved kontroll kunne dokumentere at det har hatt faktiske utgifter til avløser.

Hvis selve betalingen/faktureringen for arbeidet først skjer året etter søknadsåret, må det komme klart frem av dokumentasjonen at arbeidet er utført i søknadsåret. Det kreves ikke at foretakene legger ved dokumentasjon når de søker.

Tilskuddet kan ikke overstige de faktiske utgiftene foretaket har hatt til avløsning.

Avløsertilskuddet kan dekke:

- lønnsutgifter for foretak som selv har arbeidsgiveransvar for avløseren, inkludert feriepenger og arbeidsavgift

- utgifter til kjøp av avløsertjenester fra avløserlag, avløserring eller andre foretak
- betalt merverdiavgift der foretaket som søker ikke er mva-registrert

Som utgifter til kjøp av avløsertjenester regnes også kjøregodtgjørelse. For foretak som selv har arbeidsgiveransvar for avløseren, kan bare avgiftspliktig kjøregodtgjørelse medregnes.

6.2.2.2 Hva regnes som «avløsning»

Med «avløsning» menes de arbeidsoppgaver som det ikke er uvanlig at gårdbrukere selv utfører. Det skal legges et objektivt avløsningsbegrep til grunn. Det vil si at man ikke skal legge til grunn hvilket arbeid den enkelte gårdbruker utfører, men arbeid som det ikke er uvanlig at gårdbrukere generelt utfører i husdyrdriften. Avløsning er ikke avgrenset til tradisjonell fjøsavløsning. Begrepet avløsning omfatter bare selve tjenesten, og ikke varer som eventuelt blir benyttet.

Avløsning omfatter blant annet

- tradisjonell fjøsavløsning
- saueklipping
- klauvskjæring
- vedlikehold av driftsbygning i form av for eksempel maling eller snekkerarbeid
- rundballepressing
- jordarbeiding
- spredning av husdyrgjødsel
- gjerdehold
- beiterydding
- frakt av dyr til og fra beite mv.

Det sentrale er om foretaket kan dokumentere at det har hatt utgifter til avløsning som er knyttet til husdyrholdet, og som i utgangspunktet er arbeid som det ikke er uvanlig at gårdbrukeren kunne ha utført selv.

Avløsning omfatter ikke (listen er ikke uttømmende)

- utgifter til tjenester som for eksempel dyrlege, regnskapsføring, rådgiving fra husdyrkontrollen, drettighetskontroll, husdyrkontroll, rørlegger eller elektriker
- utgifter som foretak har hatt til innleie av fjørfeplukkere, utover eventuelle utgifter til en avløser som utfører de oppgavene bonden selv ville ha utført om han eller hun hadde vært tilstede ved fjørfeplukkingen.
- leie av maskiner eller annet materiell som benyttes under utførelse av en tjeneste
- merverdiavgiften for avløsningen dersom foretaket som søker er mva-registrert.

6.3 Andre ledd: Hva som ikke regnes som avløsning

6.3.1 Bokstav a) Avløseren kan ikke ha næringsinntekt fra foretaket

Avløseren kan ikke ha næringsinntekt fra det foretaket han er avløser for. Innehavers, eiers eller deleiers inntekt for arbeid utført i foretak organisert som enkeltpersonforetak (ENK) og ansvarlig selskap (ANS) regnes som næringsinntekt. Derfor kan det ikke utbetales tilskudd til avløsning hvis avløsningen er utført av innehaver, eier eller deleier i et ENK eller ANS, inkludert selskap med delt ansvar (DA). Dette gjelder også for KS (kommandittselskap), indre selskap, partrederi og sameie (som er registrert som et deltakerlignet selskap i Foretaksregisteret).

Aksjeeiers inntekter for arbeid utført i foretak organisert som aksjeselskap (AS) regnes ikke som næringsinntekt. Dette innebærer at et AS kan få tilskudd til avløsning for utgifter knyttet til avløserarbeid utført av aksjeeier i dette AS.

6.3.2 Bokstav b) Avløseren kan ikke være ektefelle eller samboer

Avløseren kan ikke være ektefelle eller samboer til en som har næringsinntekt fra foretaket. Med samboer i denne forskriften menes to som lever sammen i et ekteskapslignende forhold.

Innehavers, eiers eller deleiers inntekter for arbeid utført i foretak organisert som enkeltpersonforetak (ENK) og ansvarlig selskap (ANS) regnes som næringsinntekt. Derfor kan det ikke utbetales tilskudd til avløsning hvis avløsningen er utført eller samboer til innehaver, eier eller deleier i et ENK eller ANS, inkludert selskap med delt ansvar (DA). Dette gjelder også for KS (kommandittselskap), indre selskap, partrederi og sameie (som er registrert som et deltakerlignet selskap i Foretaksregisteret).

Aksjeeiers inntekter for utført arbeid i foretak organisert som aksjeselskap (AS) regnes ikke som næringsinntekt. Dette innebærer at et AS kan få tilskudd til avløsning for utgifter knyttet til avløserarbeid utført av ektefelle eller samboer til aksjeeier i dette AS.

6.3.3 Bokstav c) Avløseren kan ikke være under 15 år

Avløseren må ha fylt 15 år når avløsningen skjer.

6.4 Tredje ledd: Skoler og andre institusjoner kan ikke motta tilskudd

Avløsertilskudd gis ikke til skoler samt andre offentlige og private institusjoner. Skoler og institusjoner anses ikke å ha samme behov for å leie avløser som det ordinære jordbruksforetaket, som har jordbruksproduksjon som sitt hovedformål.

Hva som regnes som en privat institusjon etter forskriften, skal ikke avgjøres ut fra foretaksform, men formålet med foretaket. Eksempelvis vil avlsorganisasjoner ikke ha rett på avløsertilskudd.

7 § 7. Utmåling og driftsfellesskap

«Tilskudd utmåles på basis av det dyretall og areal som hvert enkelt foretak disponerer og i samsvar med vilkår, satser, soner, definisjoner m.m. fastsatt i eller i medhold av jordbruksavtalen.

Foretak som reelt sett inngår i én felles virksomhet eller på annen måte oppnår skalafordeler gjennom samarbeid og søker tilskudd til samme produksjon (driftsfellesskap), kan få beregnet

tilskudd for det samlede dyretall og areal som disponeres innenfor driftsfellesskapet. Dersom foretakene uaktsomt eller forsettlig har unnlatt å opplyse om at de er i driftsfellesskap, skal tilskuddet avkortet.

Alle typer husdyrproduksjoner anses som samme produksjon etter annet ledd. Planteproduksjoner innenfor én vekstgruppe, slik disse til enhver tid er definert i medhold av jordbruksavtalen, anses å være samme produksjon.

Selv om flere foretak inngår i et driftsfellesskap etter annet ledd, kan de likevel gis selvstendige tilskudd dersom foretakenes beregnede tilskudd ikke samlet overstiger hva de ville fått utmålt som én enhet.

Driftsfellesskap etter annet ledd skal alltid anses å foreligge dersom landbruksmyndighetene endelig har konstatert at det foreligger forhold som utløser konsesjonsplikt etter lov 16. januar 2004 nr. 5 om svine- og fjørfeproduksjon § 3.»

Kilde: [Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket](#) (Lovdata).

7.1 Første ledd: Hovedregelen for utmåling

Hovedregelen for utmåling av tilskudd følger av bestemmelsens første ledd, hvor det vises til at hvert enkelt foretak får utmålt tilskudd basert på hva partene har kommet frem til gjennom jordbruksavtalen. Jordbruksavtalens utmålingsregler blir ikke kommentert nærmere i dette rundskriv.

7.2 Andre til femte ledd: Utmåling av tilskudd til foretak i driftsfellesskap

Andre til femte ledd oppstiller et unntak fra utmålingsregelen i første ledd for foretak i driftsfellesskap. For foretak som er i driftsfellesskap, slik det er beskrevet i andre ledd, skal utmålingen av tilskuddet gjøres samlet for den eller de produksjonene driftsfellesskapet gjelder.

Unntaket i andre til femte ledd kommer til anvendelse når det er to eller flere foretak som er i driftsfellesskap ved at de:

- reelt sett inngår i én felles virksomhet eller på annen måte oppnår skalafordeler gjennom samarbeid og
- søker tilskudd til samme produksjon slik disse er definert i tredje ledd

Foretak som er i driftsfellesskap, kan etter andre ledd få utmålt tilskudd samlet for den eller de produksjoner det gjelder. (Ved innføringen av forskrift av 19. desember 2014 nr. 1817 om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket, ble regelverket endret. Etter någjeldende forskrift er det ikke lenger slik at tilskudd ikke kan gis til foretak i driftsfellesskap. Det følger av forvaltningspraksis at den nye utmålingsregelen også skal brukes for saker om driftsfellesskap som reguleres av forskrift av 22. mars 2002 nr. 283 om produksjonstilskudd i jordbruket og forskrift av 8. november 2006 nr. 1227 om tilskot til avløsning.) De må da opplyse om driftsfellesskapet i søknaden. Videre fremgår det av fjerde ledd at foretak som ikke oppnår en merutbetaling ved å søke separat, ikke trenger å oppgi at de er i driftsfellesskap. En konsekvens av fjerde ledd er at det

ikke skal reageres med avkorting etter andre ledd siste setning mot foretak i driftsfellesskap som ikke har opplyst om dette dersom ingen av foretakene har oppnådd en merutbetaling ved å unnlate å opplyse om driftsfellesskapet.

Bestemmelsen om avkorting kommer heller ikke til anvendelse overfor foretak som har unnlatt å opplyse om driftsfellesskapet i aktsom god tro. Se mer om avkorting for feilopplysning om driftsfellesskap etter andre ledd siste setning under beskrivelsen «Avkorting ved driftsfellesskap».

7.2.1 Andre ledd: Tilskudd for det samlede dyretall og areal

7.2.1.1 Bakgrunn for driftsfellesskapsregelen i andre ledd

Det er en målsetting i jordbruksavtalen å jevne ut inntektsmulighetene i jordbruket etter bruksstørrelse og geografisk beliggenhet. Noen tilskudd er derfor struktur- og distriktsdifferensiert. Utgangspunktet for denne differensieringen er å kompensere for skalaulemper (høyere kostnad per produsert enhet hos mindre foretak). Slik skal tilskuddsordningene blant annet bidra til lønnsomt i ulik skala. I noen ordninger ligger det også et strukturelement i at det er satt et tak for hvor mye tilskudd hvert foretak kan motta.

Samarbeidsløsninger i jordbruket er ønskelig. Det er imidlertid et avgjørende hensyn i norsk landbrukspolitikken at flere foretak som reelt sett drives som én felles virksomhet, ikke har krav på samme satsnivå i tilskuddene som foretak som drives enkeltvis.

Formålet med å ha en egen utmålingsregel for foretak i driftsfellesskap er å ivareta strukturelementene som ligger i jordbruksavtalen. For å være berettiget den strukturkompensasjonen som ligger i tilskuddsordningene er det en forutsetning at foretakene drives adskilt og ikke reelt sett drives som én felles virksomhet. Bestemmelsen om driftsfellesskap skal på denne måten sikre at strukturdifferensieringen gis som tilsiktet, uavhengig av selskapsform og formell organisering.

7.2.1.2 Innholdet i driftsfellesskapsbegrepet

Det avgjørende i vurderingen av driftsfellesskap er om foretakene «reelt sett inngår i én felles virksomhet», jf. § 7 andre ledd. Foretakene vil i tilskuddssammenheng være «én felles virksomhet» der driften er så praktisk og/eller økonomisk sammenvevd at det vil stride mot formålet med strukturen i tilskuddene å utmåle tilskudd som om det var to eller flere separate foretak, jf. en helhetsvurdering av momentene i beskrivelsene under «Hvordan gå frem for å konstatere driftsfellesskap?».

I tilskuddssammenheng vil foretakene også anses for å være én «felles virksomhet» om de «på annen måte oppnår skalafordeler gjennom samarbeid», jf. § 7 andre ledd. Med «skalafordeler» menes lavere kostnad per produsert enhet. Flere av momentene beskrives i opplistingen under «Hvordan gå frem for å konstatere driftsfellesskap?», vil kunne innebære skalafordeler for de involverte foretakene.

Jo mer integrert foretakene er, jo flere områder foretakene samarbeider på og jo større nytte foretakene har av samarbeidet, jo mer er det som taler for at det foreligger et driftsfellesskap.

7.2.1.3 Avkorting ved driftsfellesskap

En unnlattelse av å opplyse om et driftsfellesskap som kan ha eller har ført til en merutbetaling, er en feilopplysning som skal avkortes etter § 7 andre ledd siste setning, jf. § 12. Forskjellen på avkorting etter § 7, jf. § 12, og avkorting etter § 12, er at det etter § 7, jf. § 12 alltid skal avkortes

dersom vilkårene for avkorting er oppfylt. For en nærmere redegjørelse av reglene om avkorting, se kommentarer til § 12.

7.2.2 Tredje ledd: Søker tilskudd til samme produksjon

Driftsfellesskapsvurderingen er kun aktuell for foretak som søker tilskudd til samme produksjon, jf. § 7 andre ledd.

Det fremgår av § 7 tredje ledd at alle typer husdyrproduksjoner anses som samme produksjon. At alle husdyr teller som samme produksjon er et resultat av at husdyrtilskuddet og avløsertilskuddet har en maksavgrensning som gjelder husdyrholdet som helhet.

Planteproduksjoner innenfor én vekstgruppe, slik disse til enhver tid er definert i medhold av jordbruksavtalen, anses å være samme produksjon, jf. samme bestemmelse.

Det er bare nødvendig å vurdere driftsfellesskap for foretak som driver produksjoner med struktur i satsene, jf. formålet med bestemmelsen og adgangen til å få selvstendige tilskudd etter fjerde ledd. Dette gjelder produksjoner med husdyr, korn, frukt, bær eller grønnsaker.

7.2.3 Fjerde ledd: Foretak som ikke henter ut mertilskudd

Foretak som ikke henter ut mertilskudd ved å søke separat, trenger ikke å opplyse om driftsfellesskapet i søknaden, jf. § 7 fjerde ledd. Dette vil for eksempel gjelde foretak som bare driver arealbaserte produksjoner med grovfôr og potet, hvor det ikke er struktur differensiering i satsene. Det kan også være aktuelt dersom to husdyrforetak med ulike husdyrproduksjoner ikke kommer over maksavgrensningen, og bare det ene foretaket søker avløsertilskudd. I slike tilfeller er det heller ikke aktuelt å avkorte etter forskriftens § 7, jf. § 12.

7.2.4 Femte ledd: Forholdet til regelverket for husdyrkonsesjon

Det vil alltid foreligge driftsfellesskap i tilfeller der landbruksmyndighetene har fattet endelig vedtak om brudd på § 3 i [lov om regulering av svine- og fjørfeproduksjon](#), jf. § 7 femte ledd. Hensikten med denne regelen er å oppnå sammenheng mellom regelverkene, da denne vurderingen i realiteten omfatter de samme tilfellene.

Bestemmelsen gjør i tillegg at utmålingsreglene for driftsfellesskap også gjelder for foretak som er konsesjonspliktige etter § 3 i svine- og fjørfeproduksjonsloven, som følge av at de har felles eierinteresser eller driver på samme eiendom. Konsesjonsplikt etter svine- og fjørfeproduksjonsloven § 3 foreligger nemlig både ved felles eierinteresser, felles økonomiske interesser (driftsfellesskap) eller ved at to separate foretak, som ikke er i driftsfellesskap, produserer på samme eiendom. I tillegg må disse produksjonene til sammen gå ut over grensene for konsesjonsfri drift i [forskrift om regulering av svine- og fjørfeproduksjon](#) § 1. Dersom dette er tilfelle skal det utmåles tilskudd som om foretakene er i driftsfellesskap.

Et endelig vedtak om konsesjonsplikt etter § 3 i svine- og fjørfeproduksjonsloven, vil ofte ikke foreligge før etter utbetaling til foretakene. Det må da utmåles tilskudd som om foretakene var en enhet, og det må vurderes om foretakenes tilskudd skal avkortes og om merutbetalingen og avkortingssummen skal kreves tilbake.

Det er statsforvalteren som er førsteinstans i saker etter husdyrkonsesjonsloven. Dersom det er fattet endelig vedtak om brudd på § 3 trenger ikke forvaltningen gjøre en selvstendig driftsfellesskapsvurdering etter forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket § 7

andre ledd for de aktuelle søknadsårene, men kan legge til grunn at foretakene er i driftsfellesskap og utmåle og avkorte tilskudd deretter.

7.3 Vurdering av periode for driftsfellesskap

Om foretakene er i driftsfellesskap eller ikke, skal vurderes for søknadsåret som en helhet. Avkrysningen for søknaden i oktober vil være avgjørende for tilskuddsutmålingen til foretaket.

Vurderingen av om foretakene er i driftsfellesskap, kan endre seg fra år til år. Selv om det vurderes slik at foretakene driver adskilt for et søknadsår, kan samarbeidet med tiden bli så omfattende at foretakene i praksis drives som én enhet, og motsatt.

Hvis kommunen på kontroll finner at det kontrollerte foretaket er i driftsfellesskap, må det gjøres en vurdering av om foretakene også har vært i driftsfellesskap ved tidligere søknadsår. Kommer man til at et foretak skulle ha opplyst om driftsfellesskap i tidligere søknader, må det vurderes om det er grunnlag for å omgjøre tidligere vedtak om utbetalinger etter [forvaltningsloven § 35](#), og eventuelt kreve tilbake feilutbetalt tilskudd etter forskrift om produksjonstilskudd § 13. Her må det gjøres en konkret vurdering fra sak til sak, der det avgjørende vil være hvor langt tilbake i tid det er bevismessig dekning for å konstatere at foretakene var i driftsfellesskap. Det vil imidlertid aldri være aktuelt å gå lengre enn 10 år tilbake i tid.

Noen driftsfellesskap kan opphøre med tiden, dersom foretakene blir mer selvstendige og drives klarere adskilt. Foretakene må selv vurdere om de fortsatt er i driftsfellesskap for senere års søknader. Er forvaltningen uenig i at driftsfellesskapet har opphørt, skal tilskuddet utmåles samlet til driftsfellesskapet og deretter avkortes.

7.4 Oversikt over prosessen med å gjøre en driftsfellesskapsvurdering

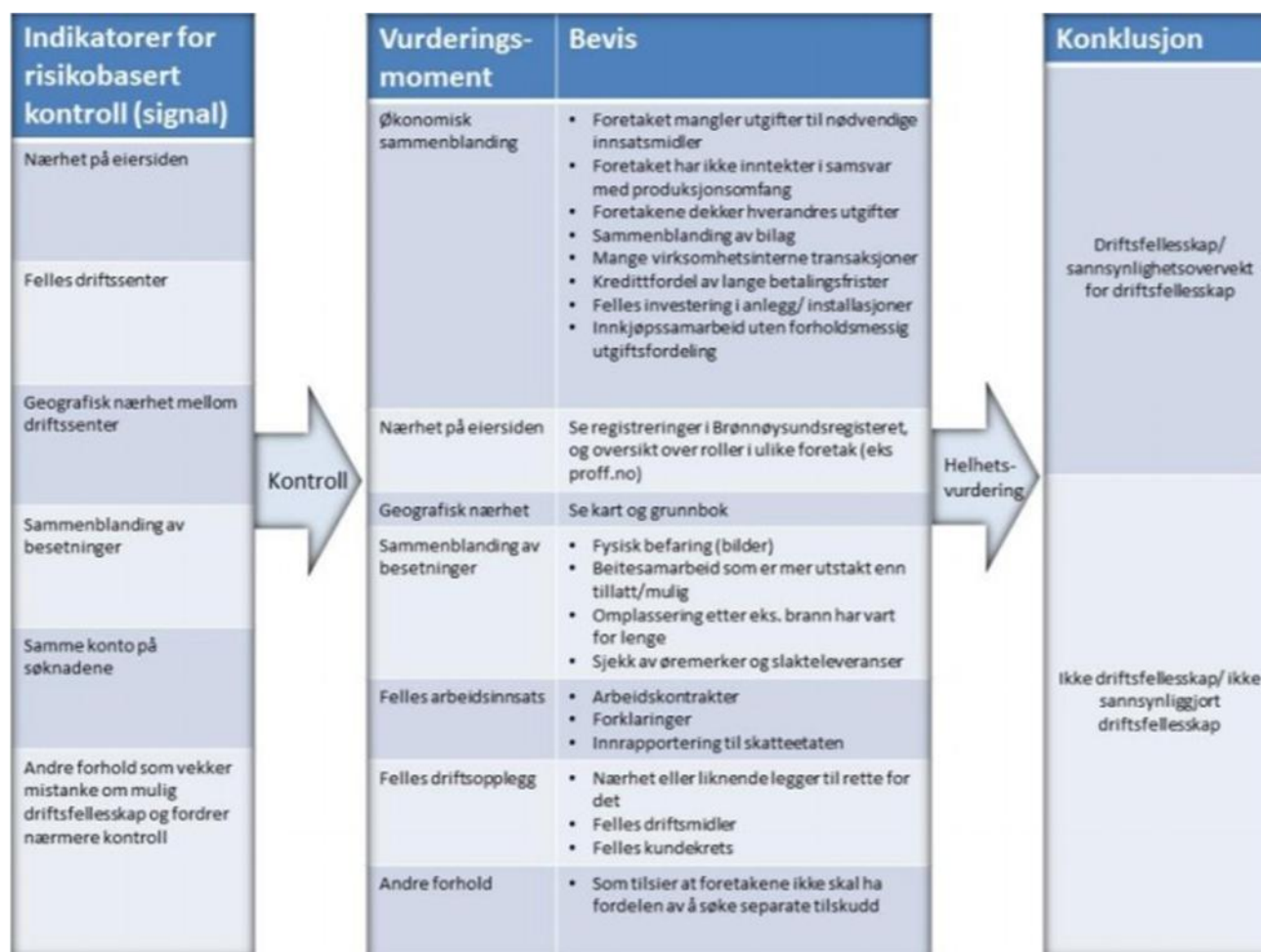
Under beskrivelsene «Helhetsvurdering og konklusjon», «Når bør kommunen vurdere driftsfellesskap» og «Hvilke forhold bør undersøkes nærmere i driftsfellesskapssaker?», gjennomgås forhold som kan være relevante for driftsfellesskapsvurderingen og hvordan disse kan brukes. De elementene som trekkes frem er basert på tolkning av ordlyden, formålet og forarbeider til bestemmelsen, samt praksis på området.

Figuren under er et forsøk på å systematisere vurderingen, men fremstillingen er ikke uttømmende. Også andre forhold enn dem som er listet opp, vil kunne være relevant. Figur 1 illustrerer gangen i en driftsfellesskapssak, men er ikke uttømmende. Ofte starter saken med at forvaltningen observerer ytre faktorer (indikatorer) som gjør at foretak blir trukket ut til risikobasert kontroll. de ulike vurderingsmomentene undersøkes på kontrollen. På bakgrunn av alle funnene må det foretas en konkret helhetsvurdering av om det er sannsynlighetsovervekt for at foretakene inngår i et driftsfellesskap, se avsnittet [«Helhetsvurdering og konklusjon»](#).

I det videre gjennomgås

- indikatorer og utplukk til kontroll beskrevet under «Når bør kommunen vurdere driftsfellesskap?»
- vurdering av de faktiske forhold i saken, rundt driftsopplegg og økonomi beskrevet under «Hvilke forhold bør undersøkes nærmere i driftsfellesskapssaker?»

- helhetsvurderingen av de opplysninger som er kommet frem i saken og konklusjon ut fra beviskravet i forvaltningsretten beskrevet under «Helhetsvurdering og konklusjon»

Fremstilling av hvordan gangen i en driftsfellesskapssak ofte fremstår.

7.5 Når bør kommunen vurdere driftsfellesskap?

Indikatorerne er ytre tegn som kjennetegner mange av foretakene som er i driftsfellesskap. Indikatorerne fordrer en nærmere kontroll dersom foretakene søker separate tilskudd til samme produksjon, og kan hente ut mertilskudd av det. Praksis har vist at foretak som faller inn under en eller flere av de indikatorerne som er opplistet i figuren ovenfor, sjeldnere driver adskilt. Disse indikatorerne har det til felles at de er synlige gjennom ulike ytre observasjoner, før en formell foretaks kontroll har vært iverksatt:

- «Nærhet på eiersiden» omfatter at én person har eierinteresser i flere foretak.
- «Felles driftssenter» eller «samme konto» vil kunne avdekkes ved gjennomgang av produksjonstilskuddssøknaden.
- «Geografisk nærhet mellom driftssenter» kan oppdages gjennom saksbehandlers lokalkunnskap eller ved å se på kart og i grunnbok, særlig aktuelt ved utskilte tomter og felles anlegg.

- «Sammenblanding av besetninger» vil kunne oppdages ved telling av dyr eller at man ser dyr fra ulike besetninger i samme innhegning.

Det vil også kunne forekomme andre forhold som forvaltningen har kjennskap til som nødvendiggjør kontroll. Kommunens lokalkunnskap vil kunne innebære at man vet om andre faktorer (for eksempel gjennom informasjon som er kjent i nærområdet eller gjennom medieomtale), som for en utenforstående ikke ville være observerbare uten en nærmere kontroll. Dette vil eksempelvis kunne gjelde felles arbeidsledelse og foretak som disponerer driftsbygninger, innhegninger og andre driftsmidler i fellesskap.

Observasjon av indikatorer fungerer som en varselampe, som kan markere at nærmere undersøkelser bør iverksettes. Den videre kontrollen vil avdekke om det foreligger et driftsfellesskap eller ikke. Indikatorene vil ikke alltid føre til konklusjon om driftsfellesskap. Samtidig er det også mulig å tenke seg at det er driftsfellesskap selv om man ikke har observert typiske indikatorer forut for selve kontrollen.

Ved mistanke om driftsfellesskap må det gjøres nærmere undersøkelser av driften og de økonomiske forholdene før det kan konstateres om det reelt sett foreligger driftsfellesskap mellom formelt sett selvstendige foretak. Observerte indikatorer som ga grunnlag for kontroll vil kunne inngå som momenter i driftsfellesskapsvurderingen, jf. beskrivelse av «Hvilke forhold bør undersøkes nærmere i driftsfellesskapsaker?»

7.5.1 Hvilke forhold bør undersøkes nærmere i driftsfellesskapsaker?

Den skjønnsmessige vurderingen av om det foreligger driftsfellesskap er lik som etter tidligere forskrift og vurderingen skal fortsatt knyttes opp til «samme produksjon», slik dette begrepet er definert i tredje ledd og omtalt under beskrivelse av «Samme produksjon». De sentrale momentene som skal vektlegges er derfor de samme som før.

I alle tilfeller må det foretas en samlet skjønnsmessig vurdering. Momentene kan ha ulik vekt, der noen alene vil kunne være tilstrekkelig for å konstatere driftsfellesskap. Momenter som er utslagsgivende i en sak, er ikke nødvendigvis til stede i en annen sak hvor det også blir konstatert driftsfellesskap. Denne listen er ikke uttømmende, men tar for seg noen av de mer vanlige og kontrollerbare sidene ved driftsfellesskap. Alle indikatorene som førte til at foretakene ble plukket ut til kontroll, vil også kunne komme inn som momenter i denne vurderingen.

7.5.1.1 Nærhet på eiersiden

Eierinteresser og roller i foretak kan kartlegges ved å undersøke Brønnøysundregistrene eller andre offentlig tilgjengelige register som for eksempel proff.no.

At én person har eierinteresser i flere foretak, vil ikke i seg selv være tilstrekkelig for å fastslå driftsfellesskap, men det vil ofte være et tegn på at foretakene reelt sett driver som én virksomhet. Når en og samme person eier flere foretak alene er det i utgangspunktet liten sannsynlighet for at foretakene drives adskilt. Dersom foretakene driver med produksjoner som ligner hverandre driftsmessig, og på samme eiendom, er det en sterk indikasjon på driftsfellesskap. Det bør vurderes om produksjonens art gjør det mulig å oppnå skalafordeler gjennom felles utstyr, felles innkjøp/ lagring av fôr, felles bruk av driftsbygninger og felles arbeidsinnsats og administrasjon.

I tilfeller der slike faktorer samlet sett har gitt foretakene skalafordeler av et visst omfang, vil dette alene kunne være nok for å konstatere driftsfellesskap. I vurderingen av om det er driftsfellesskap mellom foretak med felles eierinteresser, må eierens involvering i driften, og størrelsen på eierandelen vurderes. I de tilfeller man står overfor situasjoner hvor én person reelt sett er den som

driver flere foretak, for eksempel en samdrift og et enkeltpersonforetak, vil dette kunne være nok til å konstatere driftsfelleskap mellom foretakene. Dersom foretakene i tillegg drives i umiddelbar nærhet av hverandre, vil det normalt være nok til å konstatere driftsfelleskap mellom foretakene, og det vil sjelden være behov for dyptgående regnskapsanalyser for å kunne konstatere driftsfelleskap. Om denne personen i realiteten driver foretakene alene, innebærer det at det er sannsynlig at foretakene drives som en felles virksomhet. Det er også grunn til å anta at denne sannsynligheten øker jo større eierandeler vedkommende har. En kan likevel tenke seg situasjoner der en person alene driver flere foretak han har eierinteresser i, men hvor det likevel ikke er grunnlag for å konkludere med at foretakene er i driftsfelleskap. Dette kan gjelde der det er stor geografisk avstand mellom foretakenes driftssenter. Her vil det være mer naturlig å legge til grunn at foretakene drives adskilt og at det ikke er mulig å hente ut skalafordeler.

Dersom eierandelen i et av foretakene fremstår som en ren formalitet, for eksempel når melkekvoten til et foretak er bortleid, og dette leieforholdet er formalisert som en eierandel i et fellesforetak (typisk mellom 0,1 og 1 prosent eierandel i selskapet), vil heller ikke eierforholdet i seg selv kunne benyttes til å påvise driftsfelleskap. Forvaltningen må imidlertid kunne kreve at søkerne i slike tilfeller godtgjør at foretakene drives adskilt. Dette kan de gjøre ved å vise at det ikke er sammenfallende driftsopplegg, for eksempel på grunn av ulike typer husdyrproduksjoner eller stor geografisk avstand mellom foretakene. Det vil også kunne være relevant å se på om godtgjørelsen fra fellesforetaket for bruken av kvoten i realiteten kan sidestilles med et ordinært kvoteleieforhold.

Dersom én person har eierinteresser i flere foretak, forutsetter dette at foretakene godtgjør at de driver adskilt for at det skal kunne gis selvstendige tilskudd. I vurderingen av om foretakene drives adskilt kan det være av betydning hvordan produksjonene ble drevet tidligere. I et tilfelle der like eller lignende husdyrproduksjoner som tidligere har vært drevet av ett foretak, blir omorganisert i to eller flere foretak med felles eierinteresser, kan det indikere at omorganiseringen kun er av formell art og at foretakene reelt sett fortsatt drives som én felles virksomhet. Særlig gjelder dette der produksjonene er lokalisert på samme sted som tidligere, og i geografisk nærhet med hverandre. Hva som fremstår som hovedmotivet for å dele opp en virksomhet, vil følgelig være relevant i driftsfelleskapsvurderingen. Dersom oppsplittingen fremstår uten driftsmessig egenverdi, men kun medfører økt tilskudd, vil det være et klart tegn på at det foreligger driftsfelleskap.

7.5.1.2 Geografisk nærhet og sammenblanding av besetninger

Forhold som kan tale sterkt for at produksjoner ikke drives adskilt, er at flere foretak opererer med felles driftsbygning/innhegninger eller har driftsbygninger i umiddelbar nærhet av hverandre, på samme eller ulike landbrukseiendommer (herunder utskilt tomt). Momentet er særlig sterkt der to eller flere produksjonsenheter i praksis fremstår som ett anlegg. Geografisk nærhet mellom produksjonene tilsier også nærmere undersøkelse av administrasjon, arbeidsinnsats, besetninger og utstyr.

Sammenblanding av flere besetninger er et moment som taler sterkt for driftsfelleskap, og det klare utgangspunktet er at dette er nok til å konstatere driftsfelleskap. Både nærhet mellom like produksjoner og faktisk sammenblanding av besetninger innebærer at det er svært sannsynlig at de involverte foretakene henter ut skalafordeler ved at arbeidsoppgaver som melking, stell og fôring utføres gjennom felles arbeidsinnsats, og at foretakene har et felles driftsopplegg. I slike situasjoner skal det mye til før foretakene kan klare å bevise at produksjonene drives adskilt.

Selv om besetningene går samlet, kan det foreligge særegne forhold som tilsier at det likevel ikke kan konkluderes med at det foreligger driftsfelleskap mellom de involverte foretakene. Beitesamarbeid innenfor en avgrenset beiteperiode vil være et typisk eksempel på dette. Det

forutsettes imidlertid at beitesamarbeidet avgrenses til den perioden det er reelle beitemuligheter, eller til den perioden som statsforvalteren nærmere har fastsatt. Dersom foretakene ikke drives adskilt utenom beiteperioden eller ikke har noen melkeproduksjon før og etter beitesamarbeidet, er dette klare tegn på at det foreligger driftsfellesskap.

Andre eksempler på særegne forhold kan være midlertidig omplassering av besetning som følge av brann i driftsbygning, akutt sykdom eller dyrehelsemessige forhold. I alle disse tilfellene må det gjøres en konkret vurdering av om man i realiteten står overfor et driftsfellesskap. Det er derfor viktig å undersøke om det foreligger relevante begrunnelser for at man har vært nødt til å plassere besetningene samlet, og hvor lenge dette er/har vært eneste alternativet.

På kontroll skal det undersøkes om dyrene tilhører det foretaket som har søkt tilskudd for dem. Dersom det er vanskelig å fastslå hvem som disponerer dyrene, vil det være grunnlag for å konkludere med at foretakene er i driftsfellesskap. Dersom dyra ikke er riktig merket med merkene til det foretaket som søker tilskudd for dem, men med merkene til et annet foretak i samarbeidet, er dette et moment som peker i retning av felles driftsopplegg.

Som vist til i punktet om «Økonomisk sammenblanding» under, kan også gjennomgang av regnskapene bidra til å sannsynliggjøre om besetningene og drifta er sammenblandet eller ikke.

7.5.1.3 Felles ledelse og arbeidsinnsats

Graden av felles driftsledelse og/eller felles arbeidsinnsats (at innehaverne utfører arbeid for hverandre eller at en av innehaverne gjør mesteparten av jobben for begge foretakene) kan være sentrale momenter i vurderingen, da dette kan gi skalafordeler i form av spart tid gjennom for eksempel samordning av oppgaver. Det må vurderes hvem som reelt sett driver foretakene. Hvem som står som daglig leder for foretakene i Brønnøysundregisteret og hva partene forklarer, kan gi veiledning. Hvem som har vært i kontakt med kunder og leverandører, og hvem som har skrevet under på kontrakter og bilag, kan også si noe om hvem som faktisk driver foretakene eller om det foreligger felles arbeidsinnsats. Der det er mulig å finne holdepunkter for hvilke fordeler foretak kan ha hatt av felles administrasjon eller drift, skal disse vurderes. Momentet får mer vekt der produksjoner ligger geografisk nært hverandre og/eller likner på hverandre.

Ved vurderingen av omfanget av felles arbeidsinnsats mellom foretakene, vil det i tillegg til foretakenes beskrivelse av arbeidsfordeling, kunne være relevant å se på arbeidssituasjonen til de involverte innehaverne og om denne lar seg forene med omfanget av arbeidsinnsats som kreves i den aktuelle produksjonen. Dersom arbeidsmengden knyttet til produksjonen ikke er forenlig med annet arbeid, må det undersøkes om foretaket har utgifter til innleid arbeidskraft. Det kan i den forbindelse bli nødvendig å se på eventuelle arbeidskontrakter, og innrapportering til skatteetaten.

En kan likevel tenke seg situasjoner der en person alene driver flere foretak, men at disse ligger så langt fra hverandre at det ikke er grunnlag for å tillegge momentet om felles arbeidsinnsats særlig vekt. Her vil ulempene med den geografiske avstanden kunne oppveie eventuelle skalafordeler.

7.5.1.4 Felles driftsopplegg eller driftsmidler

Dersom det avdekkes at flere foretak har et felles driftsopplegg eller er avhengige av hverandres driftsapparat, vil dette klart peke i retning av at foretakene er i driftsfellesskap. Hvordan driften er organisert må derfor undersøkes, beskrives og vurderes i alle driftsfellesskapsaker. Vurderingen av driftsopplegget kan basere seg direkte på partenes beskrivelse og på tolkninger av regnskap og andre dokumenter.

Hvis melkeprodusenter samarbeider, og det er leveransekurven for alle foretakene i samarbeidet som gir en normal leveranseprofil for en besetning, er dette et moment som peker i retning av felles driftsopplegg. Avvikende leveransekurve kan indikere at dyrene flyttes mellom besetninger etter hvem som har full/ledig kvote. I griseproduksjon vil et eksempel på felles driftsopplegg være at grisingen foregår i fjøset til ett av foretakene mens parring foregår i et annet foretak sitt fjøs. Foretakene vil da normalt regnes som en enhet i tilskuddssammenheng. Om utviklingen i de enkelte foretakenes dyretall er unaturlig, kan det tyde på et felles driftsopplegg med andre foretak.

Ved planteproduksjon kan felles driftsopplegg bl.a. bestå i bruk av samme arealer, og ved at foretakene disponerer driftsbygninger (f.eks. pakkeri og lager) i fellesskap. Benyttes det samtidig felles arbeidsinnsats og ledelse, er dette forhold som kan tilsi driftsfellesskap.

I punktet «Økonomisk sammenblanding» under, redegjøres det for måter å gjennomgå regnskapene med tanke på å avdekke felles driftsopplegg.

Også felles driftsmidler, utstyr eller anlegg vil være et tegn på at foretakene har et felles driftsopplegg. Som vist til ovenfor vil foretakene som disponerer driftsbygninger/innhegninger i fellesskap, hente ut betydelige skalafordeler gjennom at for eksempel melking, stell/fôring og/eller gjødselhåndtering utføres gjennom felles arbeidsinnsats. I slike tilfeller skal det mye til før foretakene kan klare å godtgjøre at produksjonene drives adskilt. For husdyrproduksjoner vil felles utstyr kunne være felles melkestall, felles foringsautomat, felles fôrvogn, felles eggsorteringsmaskin, felles utgjødslingsanlegg med mer.

Felles maskinpark er i utgangspunktet ikke i seg selv nok til å konstatere driftsfellesskap. Et maskinfellesskap er en utbredt måte å redusere driftskostnadene i landbruket på, og det er ikke ønskelig å slå ned på maskinfellesskap i mindre omfang. Dersom slikt samarbeid er av mer omfattende karakter, eller det også samarbeides på andre områder, vil felles maskinpark derimot kunne være et relevant moment å vektlegge.

Dersom foretakene i maskinfellesskapet gjør felles innkjøp gjennom maskinlaget, kan deltakerne oppnå økonomiske fordeler. Dette vil normalt likevel ikke alene være tilstrekkelig til å si at det foreligger driftsfellesskap. En forutsetning for at dette ikke skal anses som et moment for driftsfellesskap, er at kostnadene fordeles mellom deltakerne.

Heller ikke der maskinfellesskapet drives slik at det samarbeides om innhøstingen vil det nødvendigvis foreligge et driftsfellesskap. Det kan tenkes at hver deltaker har ansvar for hver sin maskin, og den ansvarlige kjører maskinen på alle deltakernes arealer. Dersom deltakerne lagrer avlingene separat, og det heller ikke oppnås ytterligere stordriftsfordeler ved felles opptreden/ved samarbeidet, vil et slikt samarbeid i seg selv normalt ikke kunne anses som driftsfellesskap.

Derimot vil det kunne tale for driftsfellesskap, dersom samarbeidet går lenger, for eksempel ved at det kan være snakk om et felles driftsopplegg. Når maskinfellesskapet er formalisert, og vedtektene åpner for et samarbeid om bruk av arealene mv, kan dette være et tilleggsmoment som styrker vurderingen av at det er et driftsfellesskap. Der samarbeidet går så langt at avlingene ~~grovfor~~ legges i felles fôrlager, vil det i ytterligere grad tilsi driftsfellesskap.

7.5.1.5 Økonomisk sammenblanding

Dersom det kan påvises økonomisk sammenblanding mellom ulike foretak, tilsier dette at det foreligger driftsfellesskap. Særlig gjelder dette der det avdekkes at driftskostnader i realiteten dekkes i fellesskap. I slike tilfeller kan man vanskelig tenke seg at det ikke foreligger et driftsfellesskap. Typisk vil dette gjelde både i tilfeller der det fremstår som tilfeldig på hvilket foretak

ulike transaksjoner er regnskapsført, og i tilfeller der foretak helt eller delvis mangler inntektsposter eller utgifter knyttet til sentrale innsatsfaktorer som man kan forvente å ha i et foretak som driver den aktuelle produksjonstypen. Et annet eksempel kan være at driftskostnader i en produksjon utgiftsføres i et foretak, mens inntektene føres i et annet.

At foretakenes regnskaper fremstår som mangelfulle, kan bidra til å svekke troverdigheten til at de kan være drevet selvstendig. Hyppige forekomster av «virksomhetsinterne» transaksjoner mellom foretakene, eller at man har omsatt sine jordbruksprodukter til en liten og sammenfallende kundekrets vil kunne tilsi at det foreligger et driftsfellesskap. Der det ikke foreligger avtaler for lån eller kjøp mellom foretakene, og det ikke er fastsatt betalingsfrister eller renteberegning etter vanlig praksis mellom selvstendige foretak, kan dette tale for at økonomien i stor grad er felles og at foretakene kan ha hatt kredittfordeler av økonomisk samarbeid. Regnskapene kan også avsløre om foretakene har fått fordeler i form av rabatter eller liknede ved frakt til og fra gårdene.

Andre økonomiske forhold det kan være relevante i en driftsfellesskapsvurdering er leiepriser og oppgjør for innleide tjenester, både mellom foretakene som samarbeider, og mellom foretakene og felles leverandører eller tjenesteytere. Foretak som underpriser tjenester eller varer for hverandre, eller har uvanlig gode betalingsvilkår, har ofte et nært samarbeid som et eller flere av foretakene kan ha fordeler av. Det bør også vurderes om foretakene har investering i felles anlegg eller andre faste installasjoner, felles finansiering (for eksempel lån med samme sikkerhet) og felles forsikring. Her vil de involverte foretakene kunne ha oppnådd betydelige skalafordeler.

Også andre former for sammenblanding kan det finnes spor av ved en gjennomgang av regnskapene. Dersom foretakene leverer slakt på kun ett av foretakenes produsentnummer, taler dette for at foretakene i realiteten er én integrert enhet. Dette kan også undersøkes gjennom leveransedata fra slakteriene. Viser regnskapet manglende samsvar mellom førregnskap og dyretallet i foretakene, kan dette tale for at de ikke drives selvstendig. Dersom ett av foretakenes inntekter ikke står i samsvar med produksjonsomfanget vil også dette tale for at det foreligger driftsfellesskap. Andre funn som kan indikere at et foretak ikke drives selvstendig kan være manglende eller mangelfull dokumentasjon på kjøp og salg/slakting av dyr, eller manglende økonomisk oppgjør for overdragelse av dyr mellom foretakene. Alle disse momentene kan sannsynliggjøre en sammenblanding av driften eller av besetningene.

Hvorvidt kunder og leverandører oppfatter foretakene som en felles virksomhet vil også kunne være relevant. Dette kan man avdekke gjennom uttalelser eller feilfaktureringer. Der det er hentet inn uttalelser fra aktører som mener foretakene ikke drives separat, gir dette grunnlag for ytterligere undersøkelser av de faktiske forhold aktørene uttaler seg på bakgrunn av. Dersom kunder eller leverandører har forvekslet foretakene ved fakturering eller betaling, eller at faktura er ført i feil regnskap, vil innkjøpssamarbeid kunne være et tegn på at driften av foretakene er integrert eller at de reelt sett er en enhet. Innkjøpssamarbeid der kostnadene reelt sett fordeles mellom deltakerne vil derimot normalt ikke alene være tilstrekkelig til å konstatere driftsfellesskap. Om foretakene selv har blandet sammen bilag i regnskapene sine, kan også dette tilsi at foretakene ikke drives adskilt.

Dersom flere foretak som har søkt separate tilskudd til samme produksjon, har oppgitt samme bankkontonummer på søknaden, vil dette normalt bety at foretakene har felles økonomi.

7.6 Helhetsvurdering og konklusjon

Etter at alle de relevante momentene i den enkelte sak er gjennomgått, skal det til slutt gjøres en konkret helhetsvurdering av om foretakene inngår i driftsfellesskap. I denne helhetsvurderingen

skal saksbehandleren foreta en samlet vurdering av bevisbildet, der all relevant dokumentasjon, forklaringer og observasjoner rundt de ulike momentene i saken inngår.

Som gjennomgått under «Innholdet i driftsfellesskapsbegrepet» skal det både vurderes hvor mye foretakene har og gjør felles, og hvilke og hvor store fordeler foretakene har hatt av fellesskap og samarbeid. I hver sak må saksbehandler vurdere hvilke momenter som er relevante i den konkrete saken og hvor sikker man er på bevisene. Ulike momenter kan ha ulik vekt fra sak til sak. Hvor godt et forhold er dokumentert eller sannsynliggjort, kan også spille inn på hvor stor vekt man vil tillegge momentet i den enkelte sak. Forhold som taler mot driftsfellesskap, skal også vurderes.

I søknadssaker som dette foreligger en omvendt bevisbyrde, jf. alminnelig forvaltningsrett. Foretakene må derfor så langt det er mulig legge frem bevis for at de har rett på tilskudd som omsøkt. Forvaltningen har likevel en selvstendig plikt til å påse at saken er så godt opplyst som mulig, jf. forvaltningsloven § 17. I forvaltningssaker der ikke annet er bestemt, er beviskravet alminnelig sannsynlighetsovervekt.

Etter at helhetsvurderingen er foretatt, skal saksbehandler konkludere med den konklusjonen som er mest sannsynlig.

8 § 8. Søknad og utbetaling

«Foretak som søker tilskudd skal benytte søknadsskjema fastsatt av Landbruksdirektoratet.

Søknad om tilskudd må være levert innen henholdsvis 15. mars og 15. oktober. Søknad kan likevel leveres inntil 14 dager etter søknadsfristen, men utbetalingen reduseres da med 1 000 kroner for hver dag fristen er overskredet. Søknader som er levert innen søknadsfristen kan endres innen henholdsvis 29. mars og 29. oktober uten reduksjon i tilskuddet.

Følgende opplysninger kan etterregistreres i søknaden frem til 10. januar påfølgende år:

- a. Avløserutgifter som foretaket har hatt etter 15. oktober
- b. Salg av tilskuddsberettigede livdyr etter 15. oktober
- c. Dyr sanket fra utmarksbeite etter 15. oktober
- d. Varer omfattet av § 5 omsatt etter 15. oktober
- e. Rugeegg levert til rugeri etter 15. oktober

Krav på tilskudd kan ikke pantsettes eller overdras.»

Kilde: [Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket](#) (Lovdata).

8.1 Første ledd: Søknadsskjema

Søker skal benytte søknadsskjema fastsatt av Landbruksdirektoratet. Søknadsskjemaet finnes elektronisk og på papir, og foretaket kan velge hvilket skjema det vil benytte.

8.2 Andre ledd: Frister

8.2.1 Søknadsfrist 15. mars og 15. oktober

Søknad om tilskudd må være levert innen henholdsvis 15. mars og 15. oktober (jf. andre ledd første punktum). Fristen forlenges ikke selv om søknadsfristen faller på en lørdag eller søndag.

8.2.2 Levere i rett tid

Det er søkers ansvar at søknaden leveres i rett tid. For å regnes som levert i rett tid, må søknaden enten:

- være levert elektronisk via altinn.no før midnatt på datoen for søknadsfristen, eller
- være postlagt senest på dato for søknadsfristen, eller
- være levert kommunen før åpningstidens slutt på datoen for søknadsfristen.

8.2.3 Levere inntil 14 dager etter søknadsfristen mot reduksjon i tilskudd

Søknaden kan leveres inntil 14 dager etter søknadsfristen (jf. andre ledd tredje punktum). Utbetalingen vil da reduseres med 1 000 kroner for hver dag som er gått etter søknadsfristen.

Eksempel:

Hvis et foretak leverer søknaden 20. oktober, fem dager etter fristen, trekkes 5 000 kroner fra tilskuddet.

8.2.4 Endre søknadsopplysninger for inntil 14 dager etter søknadsfristen uten reduksjon i tilskudd

Foretak som har levert søknaden innen fristen 15. mars og 15. oktober kan endre søknadsopplysningene inntil 14 dager etter søknadsfristen, uten at utbetalingen reduseres med 1 000 kroner per dag (jf. andre ledd siste punktum). Søker kan altså endre den innsendte søknaden frem til og med 29. mars og 29. oktober.

8.2.5 Søknad kan ikke leveres etter 29. mars/29. oktober

Søker kan ikke levere søknaden etter 29. mars og 29. oktober.

8.3 Tredje ledd: Etterregistrering

Enkelte opplysninger kan etterregistreres etter 15. oktober, men innen 10. januar.

Dette gjelder

- avløserutgifter for perioden 15. oktober til 31. desember
- livdyr av kylling og kalkun som er solgt mellom 15. oktober og 31. desember
- dyr på utmarksbeite som er sanket fra beite senere enn 15. oktober
- varer omfattet av § 5 omsatt etter 15. oktober (varer omfattet av § 5 er frukt, bær, veksthusgrønnsaker og salat på friland, samt poteter og frilandsgrønnsaker ekskl. salat produsert i Nord-Norge)
- rugeegg levert til rugeri fra 15. oktober til 31. desember

Foretaket kan kun etterregistrere søknadsopplysningene etter søknadsfristen, og innen 10. januar. Dette innebærer at søker må ha levert en søknad om tilskudd innen søknadsfristen, for å ha mulighet til å etterregistrere opplysninger.

8.4 Fjerde ledd: Overdragelse og pantsettelse

Krav på tilskudd kan ikke overdras eller pantsettes. Dette innebærer at tilskuddet ikke kan utbetales til andre enn det foretaket som søkte tilskudd. I tilfeller der foretaket som søkte om tilskudd er slettet før utbetaling, blir tilskuddet ikke utbetalt. Se nærmere om dette under kommentarer til § 2.

9 § 9. Administrasjon, dispensasjon og klage

«Landbruksdirektoratet administrerer tilskuddene etter denne forskriften. Vedtak om tilskudd fattes av kommunen.

Statsforvalteren og Landbruksdirektoratet kan i særlige tilfeller dispensere fra reglene i §2, § 3 første ledd, annet ledd, tredje ledd bokstav a, b og c samt fjerde ledd, § 4 første, annet og fjerde ledd, § 5, § 5 og § 8 annet og tredje ledd.

Vedtaket fattet av kommunen kan påklages til statsforvalteren. Vedtak fattet av statsforvalteren som førsteinstans kan påklages til Landbruksdirektoratet.»

Kilde: [Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket](#) (Lovdata).

9.1 Første ledd: Administrasjon og vedtak

Det er kommunen som saksbehandler søknadene og fatter vedtak om tilskudd etter forskriften.

Produksjonstilskuddene er statlige tilskuddsmidler som bevilges over statsbudsjettet. Dette innebærer at kommunen er tilskuddsforvalter på vegne av staten. Kommunen skal forvalte tilskuddsmidlene i tråd med reglene i forskrift om produksjons- og avløsertilskudd, og i tråd med retningslinjer og instruksjer gitt i rundskriv.

9.2 Andre ledd: Dispensasjon

9.2.1 Hvilke bestemmelser det kan dispenseres fra

Statsforvalteren kan «i særlige tilfeller» dispensere fra reglene i:

- § 2 Grunnvilkår
- § 3 Tilskudd til husdyrhold. Gjelder første ledd, annet ledd, tredje ledd bokstav a, b og c, samt fjerde ledd.
- § 4 Tilskudd til jordbruksareal. Gjelder første, annet og fjerde ledd.

- § 5 Tilskudd til grønt- og potetproduksjon
- § 6 Tilskudd til avløsning
- § 8 Søknad, registrering og frister. Gjelder annet og tredje ledd.

9.2.2 Begrensninger

Det er ikke adgang til å dispensere fra andre bestemmelser enn de som er opplistet i § 9 andre ledd. Det er statsforvalteren som kan gi dispensasjon fra forskriften. Kommunen kan derfor ikke fatte vedtak om dispensasjon.

Det er ikke hjemmel til å dispensere fra bestemmelsene fastsatt i jordbruksavtalen, herunder vilkår, tilskuddssatser, soner, definisjoner og telledatoer med mer. Merk likevel at jordbruksavtalen kan ha egne regler om dispensasjon.

En dispensasjonsregel som følger av jordbruksavtalen, er at statsforvalteren, etter søknad, kan dispensere slik at det for grønn gjødsling kan gis tilskudd for en større andel av et økologisk areal eller areal i 2. års karenstid enn det som er satt som utgangspunkt. Dispensasjon må gis av hensyn til et hensiktsmessig vekstskifte, og det kan uansett ikke gis tilskudd til grønn gjødsling av samme areal oftere enn hvert 3. år. Ved innvilget dispensasjon, kan statsforvalteren sette krav om at arealene drives økologisk og innenfor disse vekstgruppene i en gitt periode.

9.2.3 Generelt om vilkårene og vurderingen

9.2.3.1 Særlige tilfeller

Vilkåret om at dispensasjon kan gis i "særlige tilfeller" betyr at dispensasjon kun skal gis når det foreligger en spesiell, forbigående årsak utenfor foretakets kontroll som fører til at foretaket ikke oppfyller forskriftens vilkår.

Dispensasjonsadgangen er ment som en sikkerhetsventil, og skal kun brukes i helt spesielle situasjoner. Dette innebærer at terskelen for å gi dispensasjon er høy. En dispensasjon kan ikke gis i strid med formålet bak den aktuelle bestemmelsen eller det aktuelle vilkåret.

9.2.3.2 Dispensasjon bare for en begrenset periode

En søker kan gis dispensasjon i en begrenset periode, inntil virksomheten tilfredsstillende oppfyller forskriftens krav. Det skal ikke gis varige dispensasjoner.

9.2.3.3 Skjønnsmessig helhetsvurdering

Ved behandling av dispensasjonssøknaden skal saksbehandler foreta en konkret skjønnsmessig helhetsvurdering av om det foreligger et særlig tilfelle som taler for at foretaket bør gis tilskudd, selv om vilkårene i den aktuelle bestemmelsen ikke er oppfylt. I helhetsvurderingen må saksbehandler vurdere alle forhold som kan ha betydning i saken, både forhold som taler for og mot at dispensasjon skal gis.

9.2.3.4 Tilfeller der det kan være aktuelt å innvilge dispensasjon

Det kan være aktuelt å innvilge dispensasjon, hvis søker ikke var i stand til å ivareta sine interesser på søknadstidspunktet. Dette kan for eksempel være på grunn av en ulykke, alvorlig sykdom, sykehusopphold eller lignende.

9.2.3.5 Tilfeller der det ikke er aktuelt å innvilge dispensasjon

Det skal ikke innvilges dispensasjon hvis søknaden er begrunnet i at søker hevder å ikke kjenne bestemmelsene i forskriften. Det er søkers eget ansvar å holde seg oppdatert om de til enhver tid gjeldende regler.

9.2.3.6 Tørke, flom eller lignende

I tilfeller der avlingen er ødelagt av tørke, flom eller lignende se kommentarer til § 2 og § 4.

9.2.3.7 Dispensasjon fra kravet til beitetid

Hvis særlige værforhold gjør det umulig å oppfylle beitetidskravet på 12/16 uker for det generelle beitetilskuddet, kan statsforvalteren dispensere ved å redusere antall uker i nødvendig grad. Det må gjøres en konkret individuell vurdering av om vilkår om "særlige tilfeller" er oppfylt i hver enkelt sak.

Det er ikke adgang til å dispensere fra beitetidskravet for utmarksbeite.

9.2.3.8 Dispensasjon fra søknadsfristen, endringsfristen og etterregistreringsfristen

Statsforvalteren kan gi dispensasjon fra søknadsfristen i særlige tilfeller (jf. andre ledd første punktum). Det er kun i tilfeller der søker er gitt dispensasjon fra søknadsfristen, at det vil være mulig for søker å levere søknaden etter fristene.

9.2.3.8.1 Søkers eget ansvar

Det er søkers eget ansvar å sørge for at søknaden blir levert i rett tid. Dette gjelder også nye søkere. Dersom en søker har gitt en annen i oppdrag å levere søknaden, er det søkers ansvar at denne medhjelperen får levert søknaden innen fristen.

9.2.3.8.2 Dispensasjon fra frister

Dispensasjon fra søknadsfristen, endringsfrist og etterregistreringsfrist vil kun være aktuelt i tilfeller der en spesiell, forbigående omstendighet utenfor søkers kontroll gjorde at søker ikke fikk levert i tide.

Eksempler som kan gi grunnlag for å vurdere dispensasjon:

- Søker kan dokumentere at nettet i området der søker bor var nede, og det fantes ikke andre muligheter for å levere innen fristen
- Tekniske problemer i systemet (eStil PT), gjør at det ikke er mulig å levere innen fristen.

Det skal ikke gis dispensasjon fra søknadsfristen, endringsfrist eller etterregistreringsfrist, der oversittelse av fristen skyldes omstendigheter som søker selv kunne avverget.

Eksempler som ikke gir grunnlag for å vurdere dispensasjon:

- Internettdekningen der søker holder til er dårlig. Hvis dette er tilfellet må søker sette inn tilstrekkelige tiltak i god tid før fristen som sikrer at søknaden blir levert i tide.
- Søker har vært inne i søknaden, men ikke sendt den inn.
- At det får økonomiske konsekvenser for søkeren.

9.3 Tredje ledd: Klage

Kommunens vedtak om produksjonstilskudd og tilskudd til avløsning, og statsforvalterens vedtak om dispensasjon, kan påklages i samsvar med reglene i [forvaltningsloven kapittel VI](#). Det samme gjelder i de tilfeller der statsforvalteren har grepet inn i saken og omgjort kommunens vedtak etter [forvaltningsloven § 35](#).

10 § 10. Opplysningsplikt og kontroll

«Søker av tilskudd plikter å gi alle opplysninger som kommunen, statsforvalteren og Landbruksdirektoratet finner nødvendig for å kunne forvalte ordningen.

Kommunen, statsforvalteren og Landbruksdirektoratet kontrollerer at utbetaling av tilskudd er riktige. Søker plikter å utlevere all bokføring, korrespondanse og opptegnelser som vedkommer tilskuddet. Opplysninger gitt i forbindelse med søknad om tilskudd kan også kontrolleres ved telling og måling på de eiendommer som foretaket benytter i driften.»

Kilde: [Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket](#) (Lovdata).

10.1 Første ledd: Opplysningsplikt

Etter første ledd er søker pålagt en generell plikt til å gi opplysninger som kommunen, statsforvalteren og Landbruksdirektoratet etterspør i forbindelse med behandlingen av tilskuddssøknaden.

«Søker av tilskudd» omfatter alle foretak som har søkt om tilskudd for det søknadsåret som kontrolleres, uavhengig av om tilskuddet er utbetalt eller ikke.

Opplysningsplikten er begrenset til de opplysninger som forvaltningen «*finner nødvendig*» for å kunne forvalte ordningen. I dette nødvendighetskriteriet ligger det at opplysningsplikten ikke er ubegrenset og at bare relevante opplysninger kan kreves.

Relevante opplysninger omfatter

- grunnlagsmateriale for å kunne fatte vedtak om tilskudd
- dokumentasjon som muliggjør en effektiv kontroll av at utbetalingen av tilskudd er i overensstemmelse med forskriften og jordbruksavtalen.

10.2 Andre ledd: Kontroll

Kommunen, statsforvalteren og Landbruksdirektoratet har rett og plikt til å kontrollere opplysningene i den enkelte søknad.

Dette omfatter:

- retten til å gjøre de maskinelle kontrollene som foretas av søknadssystemet
- risikobasert kontroll

Bestemmelsen er særlig sentral for å sikre forvaltningens adgang til å gjøre risikobasert kontroll gjennom dokumentkontroll og stedlig kontroll.

For å føre en effektiv kontroll av tilskuddet presiserer § 10 at forvaltningen har rett til å få

- tilgang på relevant dokumentasjon
- tilgang til de eiendommer, herunder driftsbygninger, beite m.m. som foretakene benytter i driften.

10.2.1 Dokumentkontroll

Forvaltningen kan kontrollere foretakets bokføring, korrespondanse og opptegnelser som vedkommer tilskuddene (jf. andre ledd, første og andre punktum). For å tydeliggjøre at forvaltningen også har hjemmel til å ta med seg disse dokumentene for nærmere gransking er det fastsatt at «*søker plikter å utlevere*» all dokumentasjon.

10.2.2 Stedlig kontroll

Kontroll på de eiendommer som foretaket benytter i driften, omtales som stedlig kontroll. For at forvaltningen skal kunne kontrollere alle relevante forhold hos et foretak er det nødvendig at de gis adgang til alle eiendommer som foretaket benytter i driften, herunder også fellesbeite.

[Forvaltningsloven § 15](#) danner det rettslige utgangspunktet for hvordan stedlig kontroll skal gjennomføres. Bestemmelsen er ikke til hinder for at det kan gjennomføres uanmeldte kontroller. Det er opp til forvaltningen å vurdere om det skal sendes varsel om kontrollen eller om kontrollen skal gjennomføres uanmeldt. Om kontrollen skal gjennomføres uanmeldt vil avhenge av formålet med kontrollen, og kan særlig være relevant i tilfeller der forvaltningen har grunn til å tro at foretaket vil unndra relevante opplysninger eller endre kontrollgrunnlaget dersom kontrollen varsles.

10.2.3 Hvis søker motsetter seg kontroll eller ikke etterkommer krav

Opplysningsplikten er ikke oppfylt dersom

- søker motsetter seg å bli kontrollert
- søker unnlater å etterkomme forvaltningens krav om utlevering av relevante opplysninger
- foretaket ikke tilrettelegger for at forvaltningen kan gjennomføre sine kontrollopgaver

Ved stedlig kontroll av foretak med husdyr, skal det for eksempel forventes at foretaket har tilrettelagt for telling av dyr. Alternativt må foretaket kunne vise frem dokumentasjon på besetning, som dyreholdjournal.

Unntak kan likevel tenkes i enkelte tilfeller hvor

- det foreligger omstendigheter som gjør det umulig å etterkomme kravet
- det er andre årsaker som tilsier at det er urimelig å kreve dette

10.2.4 Konsekvenser ved brudd på opplysningsplikten

Konsekvensen av brudd på opplysningsplikten, er at foretaket ikke oppfyller vilkårene for tilskudd for det eller de aktuelle søknadsårene som kontrollen omfatter. I prinsippet vil manglende oppfyllelse av denne plikten føre til at tidligere utbetalt tilskudd for disse søknadsårene kreves

tilbake, uavhengig av om perioden måtte strekk seg flere år tilbake i tid. Brudd på vilkårene i bestemmelsen likestilles dermed med manglende oppfyllelse av vilkårene i forskriften for øvrig.

Forskjellen er imidlertid at når det gjelder brudd på andre vilkår, vil delvis utbetaling av tilskuddet likevel kunne gjennomføres. Brudd på opplysningsplikten gjelder derimot generelt, og medfører at delvis utbetaling normalt ikke kan finne sted.

Dersom foretaket ikke overholder de frister som kommunen, statsforvalteren eller Landbruksdirektoratet har satt for å kunne utføre sine kontrolloppgaver etter § 10, kan tilskuddet avkortes (jf. § 12 andre punktum).

11 § 11. Avkorting ved regelverksbrudd

«Dersom foretaket uaktsomt eller forsettlig driver eller har drevet sin virksomhet i strid med annet regelverk for jordbruksvirksomhet, kan hele eller deler av det samlede tilskuddet som tilfaller foretaket avkortes.

Ved brudd på forskrift 1. juli 1999 nr. 791 om gjødslingsplanlegging skal tilskuddet avkortes.

Tilskuddet skal avkortes dersom foretaket ikke fører journal over plantevernmidler som brukes, med opplysninger om navn på plantevernmiddelet, tidspunkt for behandling og dosen som er brukt, samt området og veksten som plantevernmiddelet ble brukt på. Det samme gjelder dersom foretaket ikke kan fremlegge slike journaler for de siste tre årene.»

Kilde: [Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket](#) (Lovdata).

11.1 Generelt om avkorting

Bestemmelsen regulerer avkorting ved brudd på annet regelverk. Avkorting innebærer at man gjør en reduksjon i tilskuddet som foretaket oppfylte vilkårene for å motta. Hvis foretaket ikke oppfyller vilkårene for å motta produksjons- eller avløsertilskudd, skal tilskuddet avslås.

11.2 Første ledd: Avkorting ved brudd på annet regelverk for jordbruksvirksomhet

Bestemmelsen regulerer avkorting ved brudd på annet regelverk for jordbruksvirksomhet. Formålet er å hindre at ulovlig virksomhet støttes, selv om regelverksbruddet ikke skjer på tilskuddsmyndighetenes ansvarsområde. Bestemmelsen er viktig for å sikre at samfunnets fellesmidler forvaltes på en forsvarlig måte.

Merk at saker om brudd på dyrevelferdsregelverket, skal vurderes opp mot grunnvilkår om vanlig jordbruksproduksjon (jf. § 2). Se «vurdering ved brudd på dyrevelferdsregelverket» under § 2 for nærmere retningslinjer. Avkortingsbestemmelsen skal ikke brukes i disse tilfellene.

11.2.1 Vilkår for avkorting ved regelverksbrudd

Følgende vilkår må være oppfylt før forvaltningen har hjemmel til å fatte vedtak om avkorting etter § 11 første ledd.

11.2.1.1.1 Foretaket må drive eller ha drevet virksomheten i strid med « annet regelverk for jordbruksvirksomhet »

Det er kun overtredelse av regelverk som har tilknytning til produsentens utøvelse av jordbruksdrift som kan medføre avkorting i utbetalingen. Som hovedregel vil dette omfatte regelverk innenfor Landbruks- og matdepartementets myndighetsområde. Men også regelverk underlagt andre departement vil kunne være relevant, typisk miljø- og forurensningsregelverk. Det avgjørende er at utøvelse av jordbruksdrift er det karakteristiske for regelverksbruddet. Slik unngår man at generelle regler som også gjelder for virksomheten, uforholdsmessig benyttes som grunnlag for avkorting. Som eksempel vil ikke brudd på veitrafikkloven kunne gi grunnlag for avkorting.

11.2.1.1.2 Det må være konstatert et regelverksbrudd

Det må være konstatert et brudd på annet regelverk for jordbruksvirksomhet. Dette følger av ordlyden « driver eller har drevet sin virksomhet i strid » med annet regelverk for jordbruksvirksomhet. Der det foreligger brudd på regelverk underlagt andre forvaltningsorganers ansvarsområde, vil det være den aktuelle særlovsmyndigheten som har ansvaret for tolkningen av regelverket. Det avgjørende vil være om ansvarlig myndighet har konstatert regelverksbruddet. Dersom det ut fra særlovsmyndighetens vedtak er tvil om det faktisk er konstatert at den aktuelle særloven er overtrådt, er det naturlig at forvaltningen kontakter særlovsmyndigheten for å få saken tilstrekkelig opplyst.

11.2.1.1.3 Foretaket må ha handlet « uaktsomt eller forsettlig »

Foretaket må ha handlet « uaktsomt eller forsettlig » ved overtredelsen av den aktuelle særregelen. Dette innebærer at forvaltningen må konstatere at søker handlet minst « simpelt uaktsomt » før forvaltningen har adgang til å fatte vedtak om avkorting (jf. første ledd). Siden et vedtak om avkorting som utgangspunkt kan få stor økonomisk betydning for søker, er det viktig at forvaltningen skriver vurderingen av om skyldvilkåret er oppfylt eksplisitt i vedtaket.

Utgangspunktet for vurderingen er at søkere av produksjonstilskudd som selvstendig næringsdrivende er underlagt et strengt aktsomhetskrav, og det forventes at søkere kjenner til relevante regelverk for jordbruksvirksomhet.

Simpel uaktsomhet foreligger når søker burde forstått at den aktuelle handlingen innebar en overtredelse av den aktuelle særregelen.

Grov uaktsomhet foreligger når søker måtte forstå at den aktuelle handlingen innebar en overtredelse av den aktuelle særregelen.

Forsett foreligger når søker med viten og vilje utførte den aktuelle handlingen, selv om han/hun visste at dette innebar en overtredelse av den aktuelle særregelen.

Hvis forvaltningen fatter vedtak om avkorting uten å ha vurdert og konkludert på om skyldvilkåret er oppfylt i vedtaket, kan dette anses som en rettsanvendelsesfeil. Hvorvidt en slik feil kan føre til at vedtaket må anses ugyldig, og dermed kan omgjøres etter [fvl. § 35 første ledd bokstav c](#), vil bero på en konkret helhetsvurdering.

11.2.1.1.4 Kommunen « kan » avkorte i tilskuddet, men skal alltid vurdere avkorting

Dersom vilkårene redegjort for over er oppfylt i den enkelte sak, « kan » tilskuddet avkortes. Forvaltningen skal altså foreta en konkret vurdering i hver enkelt sak av om det bør reageres med avkorting i foretakets tilskudd eller ikke.

11.2.2 Regelverksbruddet må karakteriseres som alvorlig/grovt

For at det skal være aktuelt å avkorte i et foretak sitt tilskudd, må regelverksbruddet kunne karakteriseres som alvorlig/grovt. Avkorting i tilskudd er ment å være sekundær reaksjonsmulighet, i de tilfellene der det er viktig å markere at den lovstridige driften ikke støttes med tilskuddsmidler. Det vil si ved grove regelverksbrudd. Forvaltningen må derfor foreta en konkret vurdering av alvorlighetsgraden i den enkelte sak, og kun fatte vedtak om avkorting der regelverksbruddet etter en konkret vurdering må anses som grovt.

I vurderingen av bruddets alvorlighetsgrad vil det være av betydning om særlovsmyndigheten selv har karakterisert regelverksbruddet som alvorlig. Videre vil det være relevant å se hen til om det er tale om gjentatte og/eller vedvarende regelverksbrudd. Dersom forvaltningen er i tvil om bruddet er alvorlig nok, kan et relevant moment være om særlovsmyndigheten selv har vurdert regelverksbruddet som så alvorlig at de har benyttet egnede reaksjonsformer etter eget regelverk.

11.2.3 Avkortingens størrelse

Dersom vilkårene nevnt over er oppfylt, kan forvaltningen avkorte «hele eller deler av det samlede tilskuddet som tilfaller foretaket». Med «det samlede tilskudd» menes utbetaling av tilskudd til alle typer produksjons foretaket driver. Det kan dermed avkortes i alt produksjons- og avløsertilskudd «som tilfaller foretaket». Forvaltningen må foreta en konkret helhetsvurdering av hvor mye som er rimelig å avkorte i den aktuelle saken, der det må legges vekt på forholdsmessigheten mellom berettiget tilskudd og avkortingens eventuelle størrelse.

Relevante momenter ved vurderingen av avkortingens størrelse er blant annet

- overtredelsens størrelse eller alvorlighet
- overtredelsens varighet
- graden av skyld

11.3 Andre og tredje ledd: Spesielt om gjødslingsplan og journal over plantevernmidler

Bestemmelsen gjelder avkorting ved

- brudd på forskrift om gjødslingsplanlegging
- manglende føring av journal over plantevernmidler

Hvis foretaket er pålagt å ha gjødslingsplan og/eller journal over plantevernmidler, og foretaket ikke har dette eller planen/journalen er mangelfull, skal det avkortes i tilskuddet. Der foretaket har krysset av for at det har journal over plantevernmidler og/eller gjødslingsplan som er i samsvar med forskriftene, og det ved kontroll oppdages at journalen og/eller planen mangler eller er mangelfull, skal saksbehandler også vurdere om foretaket skal avkortes for feilopplysning etter § 12.

11.3.1 Krav om gjødslingsplan

Kravene til gjødslingsplan fremgår av [§ 3 i forskrift av 1.7.1999 nr. 791 om gjødslingsplanlegging](#). Se også mer informasjon om dette på Landbruksdirektoratets nettside om [gjødslingsplanlegging](#). Spørsmålet om en gjødslingsplan mangler eller er mangelfull, vil bero på en vurdering av om

vilkårene i gjødslingsplanleggingsforskriften § 3 er oppfylt eller ikke. Se [rundskriv 2021-12 Regionalt miljøtilskudd i jordbruket \(RMP\) – forvaltningsansvar og saksbehandling](#) for nærmere retningslinjer for hvilke forhold som må inngå i gjødslingsplanen for at foretaket kan sies å ha en fullstendig gjødslingsplan.

Hvis saksbehandler konkluderer med at foretaket ikke har gjødslingsplan eller planen er mangelfull, skal det avkortes med mindre foretaket er unntatt krav om gjødslingsplan.

11.3.2 Krav til journal om plantevernmidler

Kravene til journal over plantevernmidler fremgår av forordning (EF) nr. 1107/2009 art. 67 første ledd i [forskrift av 6.5.2015 nr. 455 om plantevernmidler](#). Kravene som gjelder ved søknad om produksjonstilskudd, er tatt inn i forskriftens § 11 tredje ledd, og gjort til et eget avkortingsgrunnlag. I forskrift om plantevernmidler stilles det krav som går utover kravet til journal over plantevernmidler i produksjonstilskuddsforskriften. Plantevernmidelforskriften krever blant annet at alle som benytter plantevernmidler skal ha journal om beskyttelse av vannmiljø og journal om integrert plantevern. Dette er ikke et krav i produksjonstilskuddsforskriften. I vurderingen av om det skal avkortes i tilskuddet etter bestemmelsen, skal det derfor tas utgangspunkt i § 11 tredje ledd, og ikke forskrift om plantevernmidler. Dersom Mattilsynet har fattet vedtak om at de øvrige kravene i forskrift om plantevernmidler ikke er oppfylt, omfattes regelverksbruddet av § 11 første ledd.

11.3.3 Avkortingsens størrelse

Avkortingsbeløpet skal være rimelig og forholdsmessig, og må derfor vurderes konkret i hver enkelt sak med utgangspunkt i normene som fremgår under. Dette for å oppnå forholdsmessighet mellom bruddets alvorlighet og konsekvensen i tilskuddsutbetalingen. Selv om avkortinger etter § 11 andre og tredje ledd er skjønnsmessige, bidrar normene til likebehandling av søkerne.

Der foretaket ikke har gjødslingsplan eller journal over plantevernmidler, er normen at det totale tilskuddet til jordbruksareal avkortes med 20 prosent. Det totale tilskuddet til jordbruksareal omfatter areal- og kulturlandskapstilskudd samt tilskudd til økologisk arealproduksjon. Der foretaket mangler både gjødslingsplan og journal over plantevernmidler, er normen at det avkortes 40 prosent.

Der det konstateres at gjødslingsplan eller journal over plantevernmidler er mangelfull, er normen at det skal avkortes inntil 20 prosent av det totale tilskuddet til jordbruksareal. Dersom det konstateres mangelfull gjødslingsplan og mangelfull journal over plantevernmidler, er normen at det skal avkortes inntil 40 % av det totale tilskuddet til jordbruksareal. I denne vurderingen må det legges vekt på hvor mangelfull gjødslingsplanen/plantevernmideljournalen er. Momentene redegjort for under om vurderingen av avkortingsens størrelse § 11 første ledd kan også være relevante for vurderingen av størrelsen på avkortingen som følge av manglende eller mangelfull gjødslingsplan/journal over plantevernmidler.

Noen eksempler for anvendelsen av normen er:

- Eksempel 1: Om foretaket har krysset «nei» i søknadsskjema på om det har journal over plantevernmidler, og samtidig krysser «ja» for at det har brukt plantevernmidler, avkortes foretaket med 20 prosent av det totale tilskuddet til jordbruksareal.
- Eksempel 2: Foretaket har opplyst at det har en journal over plantevernmidler i søknaden, men etter kontroll blir denne konstatert som mangelfull. Avkorting skal da foretas med inntil 20 prosent av det totale tilskuddet til jordbruksareal. I tillegg må kommunen vurdere avkorting som følge av feilopplysning etter §12.

- Eksempel 3: Foretaket har opplyst at det har gjødslingsplan og journal over plantevernmidler i søknadsskjema. Ved kontroll har foretaket verken gjødslingsplan eller journal over plantevernmidler. Foretaket vil da bli avkortet med 40 prosent av det totale tilskuddet til jordbruksareal. I tillegg må kommunen vurdere avkorting som følge av feilopplysning etter § 12.

11.3.3.1 Spesielt om avkortingsbeløp for arealer det er søkt teigbasert tilskudd mv. for

I 2025 ble det iverksatt en ny prøveordning for teigbasert tilskudd mv. for utvalgte arealer i Nord-Norge. Tilskuddene i ordningen har som formål å forhindre gjengroing og bidra til drift av krevende areal. Regelverket ble fastsatt i juni 2025, og det har følgelig vært relativt kort tid for foretakene til å innrette seg. Deltakelse i prøveordningen er dermed et relevant moment å vurdere når avkortingsstørrelsen skal fastsettes. Det vil være rimelig å vurdere et lavere avkortingsbeløp enn normen tilsier der manglene i gjødslingsplanen utelukkende gjelder arealer som er blitt tatt i bruk etter en periode ute av drift, og som det er søkt tilskudd for etter prøveordningen.

11.4 Tilbakehold av tilskudd

Forvaltningen har adgang til å holde tilbake tilskudd etter forskriften § 11. så lenge forvaltningen har adgang til å avkorte, vil de også alltid ha hjemmel til å gjøre noe som er mindre byrdefullt, det vil si holde tilbake tilskudd inntil det regelverksstridige forholdet er rettet. Vilkårene for å avkorte etter § 11 første ledd må også være oppfylt ved vedtak om tilbakehold. Det må gå frem av vedtaket at vilkårene for å avkorte er vurdert. Videre skal kommunen både ta stilling til om det er hensiktsmessig å holde tilbake tilskuddet, og om det er rimelig å holde tilbake hele eller deler av tilskuddet. Kommunen må skrive denne vurderingen i vedtaket.

Det vil sjelden være hensiktsmessig å fatte vedtak om å holde tilbake tilskudd.

Det vil aldri være aktuelt å holde tilbake tilskudd i tilfeller der Mattilsynet har fattet vedtak om brudd på dyrevelferdsregelverket. Slik saker skal vurderes etter grunnvilkåret om vanlig jordbruksproduksjon i forskriften § 2.

For saker som gjelder brudd på andre regelverk for jordbruksvirksomhet, skal avkorting etter § 11 første ledd kun benyttes i saker der regelverksbruddet er grovt. Hovedregelen er at det ved grove regelverksbrudd skal fattes vedtak om avkorting etter § 11, ikke tilbakehold av tilskudd.

I saker hvor det er uavklart om søker har brutt annet regelverk for jordbruksvirksomhet, kan det være grunnlag for å avvente vedtak om utbetaling av produksjonstilskudd og avløsertilskudd. Dette vil kun være aktuelt for en kortere periode for å få saken tilstrekkelig opplyst, jf. [forvaltningsloven § 17](#). Et vedtak må likevel fattes innen rimelig tid, sett i forhold til hva saken gjelder, jf. [forvaltningsloven § 11a](#). En slik avventing av vedtaket er ikke det samme som å fatte et vedtak om tilbakehold av tilskudd etter forskriften § 11.

12 § 12. Avkorting ved feilopplysninger og fristoversittelse

«Dersom foretaket uaktsomt eller forsettlig har gitt feil opplysninger i søknaden som har eller ville dannet grunnlag for en urettmessig utbetaling av tilskuddet for seg selv eller andre, kan hele eller deler av det samlede tilskuddet som tilfaller foretaket avkortes. Tilskuddet kan også avkortes dersom foretaket ikke overholder de frister som kommunen, statsforvalteren eller Landbruksdirektoratet har satt for å kunne utføre sine kontrollopgaver i medhold av § 10.»

Kilde: [Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket](#) (Lovdata).

12.1 Første punktum: Avkorting ved feilopplysninger

12.1.1 Formål

Et overordnet mål med avkorting er å sikte forsvarlig forvaltning av felleskapets midler. Risikoen for avkorting ved feilopplysninger skal skjerpe søkerens aktsomhet ved utfylling og innlevering av søknaden. Hensikten med bestemmelsen er å bidra til at tilskuddsmottakerne opptrer innenfor det fastsatte regelverket. Den har ikke et pønalt formål.

12.1.2 Om avkorting ved feilopplysninger

Bestemmelsen regulerer avkorting av tilskudd ved feilopplysninger. Avkorting innebærer at man foretar en reduksjon i tilskuddet foretaket i utgangspunktet oppfylte vilkårene for å motta. Hvis foretaket ikke oppfyller vilkårene for å motta produksjons- eller avløsertilskudd, skal tilskuddet avslås. Dette er ikke en avkorting.

Et forvaltningen oppdager at et foretak har gitt feilopplysninger i søknaden, skal saksbehandler alltid vurdere avkorting etter § 12.

12.1.3 Vilkår som må være oppfylt

Før forvaltningen har hjemmel til å fatte vedtak om avkorting er det bestemte vilkår som må være oppfylt.

12.1.3.1 Foretaket må ha gitt en «feilopplysning som har eller ville dannet grunnlag for en urettmessig utbetaling av tilskuddet for seg selv eller andre»

En feilopplysning foreligger når det som er ført opp i søknaden ikke er i samsvar med de faktiske forhold. Hovedregelen er at søker må føre korrekte søknadsopplysninger inn i rett felt i søknaden for å være berettiget tilskudd. Hvis søker har presisert eller forklart at de reelle forhold i kommentarfeltet, må det vurderes konkret i hver enkelt sak om foretaket har gitt en feilopplysning eller ikke. Hvis opplysningene som er gitt i søknaden gjør at saksbehandler kan behandle søknaden på korrekt grunnlag, er det mye som taler for at foretaket ikke har gitt en feilopplysning som ville dannet grunnlag for en urettmessig utbetaling av tilskudd.

Feilopplysningen må i tillegg ha eller kunne ha gitt mer tilskudd enn foretaket er berettiget. Bestemmelsen omfatter også foretak som gjennom feilopplysning i sin søknad har bidratt til at et annet foretak har eller kunne fått en urettmessig utbetaling av tilskudd, selv om foretaket ikke selv har fordel av feilopplysningen (medvirkningsansvar).

Bestemmelsens kjerneområde er de tilfeller hvor forvaltningen gjennom saksbehandling og kontroll (maskinell kontroll og risikobasert kontroll) oppdager feilopplysningen. Dersom foretaket selv sier fra om feilen uoppfordret, uten at forvaltningen har hatt kontakt med søker, bør ikke tilskuddet avkortes. Hvis foretaket opplyser om feilopplysningen for å unngå at den oppdages på en varslet kontroll, skal avkorting likevel vurderes.

12.1.3.2 Foretaket må ha handlet «uaktsomt eller forsettlig»

Det neste vilkåret er om søker har gitt feilopplysningen «uaktsomt eller forsettlig». Vilkåret om at søkeren må ha handlet uaktsomt eller forsettlig, innebærer at det ikke kan avkortes i tilskuddet dersom søker var i aktsom god tro da feilopplysningen ble gitt. En søker er i aktsom god tro der han ikke visste at opplysningen i søknaden var feil, og heller ikke burde visst at opplysningen i søknaden var feil.

Tilskuddsmottakerne etter forskriften er selvstendig næringsdrivende og det stilles derfor strenge krav til aktsomheten. Det forventes for eksempel at søker har full kunnskap om foretakets dyrehold på de aktuelle telledatoene. Tilsvarende vil det være søker som har best kunnskap om hvilke arealer som foretaket selv har drevet og høstet, hvilke som er utleid eller eventuelt ikke er i drift. Som potensiell mottaker av statlige midler forventes det da at søker legger ned nødvendig arbeid i å fylle ut søknadsskjemaet korrekt slik at søknaden gjenspeiler de reelle forholdene. Dersom søker har problemer med å forstå søknadsskjemaet forventes det at søker kontakter kommunen i god tid før søknadsfristen.

Av det som er omtalt i avsnittet over, følger det at tilskuddsmottaker sjelden vil være i god tro om feilopplysninger. Selv om det stilles strenge krav til aktsomhet, må det likevel foretas en konkret vurdering i hver enkelt sak av om foretaket, basert på forholdene i saken, har handlet uaktsomt eller ikke.

Et eksempel på at foretaket kan ha vært i god tro om en feilopplysning, er der foretaket i søknaden har lagt til grunn oppgjørsopplysninger fra sitt omsetningsledd og det for øvrig var god grunn til å stole på disse opplysningene på søknadstidspunktet. Foretaket vil videre kunne ha vært i god tro dersom beløpet avviker så lite fra det som er riktig at mottakeren ikke kan klandres for ikke å ha reagert.

Vurderingen av om foretaket var aktsomt skal normalt ta utgangspunkt i omstendighetene på tidspunktet forut for og da opplysningene ble gitt. Det kan derfor tenkes at foretak vil kunne sies å ha vært i god tro, dersom forholdene som danner grunnlaget for manglende oppfyllelse av vilkårene, inntreffer på et senere tidspunkt. I avveiningen kan det også ha betydning hvor komplisert, skjønnsmessig og tvilsom vurderingen av de aktuelle omstendighetene fremstår. Som nevnt over forventes det at søker har full kunnskap om foretakets produksjon, i tillegg til at søkeren skal ha kunnskap om gjeldende regelverk.

Det kan avkortes i tilskuddet når foretaket har handlet

- simpelt uaktsomt
- grovt uaktsomt
- forsettlig

Ved simpel uaktsomhet, må det konstateres at søker burde ha forstått at han ga en feilopplysning i søknaden. At en feilopplysning er inngitt grovt uaktsomt innebærer at søker har opptrådt særlig

klanderverdig og måtte ha forstått at opplysningen var feil. At en feilopplysning er inngitt forsettlig innebærer at søker har forstått at opplysningene var uriktige.

12.1.3.3 Forvaltningen «kan» avkorte i tilskuddet, men skal alltid vurdere avkorting

Hvis inngangsvilkårene redegjort for over er oppfylt i den enkelte sak, «kan» tilskuddet avkortes. Selv om bestemmelsen er utformet som en kan-bestemmelse, er det klare utgangspunktet at det skal avkortes hvis søker minst har vært uaktsom ved inngivelse av feilopplysninger, og dette har gitt eller kunne ha gitt en merutbetaling. Forvaltningen må likevel foreta en konkret vurdering i hver enkelt sak, av om det bør reageres med avkorting i foretakets tilskudd eller ikke.

12.1.4 Avkortingens størrelse

Forvaltningen kan avkortes «hele eller deler av det samlede tilskuddet som tilfeller foretaket».

Med «*det samlede tilskudd*» menes utbetaling av tilskudd til alle typer produksjoner foretaket driver. Det kan dermed avkortes i alt produksjons- og avløsertilskudd «*som tilfeller foretaket*». Hvor mye som skal avkortes, må vurderes konkret i den enkelte sak.

Hovedregelen er at foretaket kan avkorte et beløp tilsvarende merutbetalingen. Saksbehandler må likevel alltid vurdere om det er rimelig og forholdsmessig å avkorte merutbetalingen i den enkelte sak, eller om avkortingsbeløpet bør settes høyere eller lavere. Eksempelvis bør avkortingsbeløpet settes høyere dersom foretaket har gitt feilopplysninger ved flere søknadsår. Dersom størrelsen på merutbetalingen blir uforholdsmessig høy i forhold til feilopplysningen som er gitt, kan dette tilsi at avkortingens bør settes lavere enn merutbetalingen.

Beløpet som avkortes kan aldri være større enn foretakets tilskuddsutbetaling etter bunnfradrag i det enkelte søknadsår.

12.2 Andre punktum: Avkorting ved fristoversittelse

I andre punktum fremgår det at tilskuddet kan avkortes hvis foretaket ikke overholder de frister som kommunen, statsforvalteren eller Landbruksdirektoratet har satt for å kunne utføre sine kontrolloppgaver i medhold av § 10 i forskriften.

Dersom foretaket ikke leverer sentral dokumentasjon, bør brudd på opplysningsplikten, jf. § 10 vurderes. Bestemmelsen i § 12 om avkorting for fristoversittelse retter seg først og fremst mot tilfeller der søker ikke overholder de frister forvaltningen har gitt.

Ved vurdering av avkorting for fristoversittelse kan det være naturlig å se hen til følgende momenter:

- Hva fristoverskridelsen gjelder: knytter det seg til enkelte av produksjonene (tilskuddene) det er søkt om, eller til den samlede produksjonen
- Hvor sentral den manglende dokumentasjonen er for behandling av saken
- Om manglende etterlevelse har pågått over lang tid og antall ganger dokumentasjonen er etterspurt/purret
- Om manglende etterlevelse skyldes forhold på søkers side alene

Avkortingsbeløpet må stå i et rimelig forhold til omstendighetene, og må begrunnes. Det er naturlig å reagere i det eller de tilskuddene den aktuelle feilen knytter seg til.

13 § 13. Tilbakebetaling og renter mv.

«Dersom foretaket som følge av manglende oppfyllelse av vilkår i denne forskriften eller av andre grunner har mottatt én utbetaling som ikke er berettiget, kan det feilutbetalte beløpet kreves tilbakebetalt fra mottakeren eller motregnes i senere tilskuddsutbetaling. Tilsvarende gjelder differansen mellom utbetalt beløp og redusert tilskudd som følge av vedtak om avkorting etter § 11 og § 12.

For tilbakebetalingskrav kan det kreves renter når kravet ikke innfris ved forfall. Ved grov uaktsomhet eller forsett kan renter kreves fra tidspunktet for utbetalingen av det urettmessige tilskuddet. Størrelsen på renten følger av rentesatsen fastsatt med hjemmel i lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m.

Krav fra offentlig myndighet som utspringer fra foretakets jordbruksvirksomhet kan motregnes i senere tilskuddsutbetalinger til foretaket.»

Kilde: [Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket](#) (Lovdata).

13.1 Første ledd: Tilbakebetaling

Tilskudd som er utbetalt i strid med vilkårene i forskriften kan kreves tilbake.

En utbetaling er for eksempel i strid med vilkårene dersom foretaket som har mottatt tilskudd

- ikke disponerte omsøkte dyr
- ikke oppfylder kravet til vanlig jordbruksproduksjon
- ikke oppfylder kravet om aktiv drift av omsøkte arealer
- ikke oppfylder vilkår presisert i jordbruksavtalen

Feilutbetaling som skyldes andre grunner, for eksempel feil utregning hos forvaltningen, kan også kreves tilbakebetalt. Det er den delen av tilskuddsutbetalingen som foretaket ikke er berettiget som skal kreves tilbake. Dette kan omfatte hele eller deler av det utbetalte tilskuddet.

Første ledd andre punktum gir hjemmel til å kreve tilbake beløp som er avkortet etter forskriftens § 11 og § 12. Tilbakebetaling av avkortingsbeløpet vil være aktuelt der det er fattet vedtak om avkorting, etter at tilskuddet har blitt utbetalt. Tilbakebetalingskravet som rettes mot foretaket kan dermed både omfatte uberettiget tilskudd og avkortet tilskudd.

13.1.1 Vurdering av tilbakebetaling

Hvorvidt feilutbetalt tilskudd skal kreves tilbakebetalt, må avgjøres etter en konkret helhetsvurdering av om det i den enkelte sak er rimelig å kreve beløpet tilbake, jf. «kan». Det må vurderes

- om det skal fremmes et krav om tilbakebetaling
- hvor mye som skal kreves tilbake

Hovedregelen er at feilutbetalinger skal kreves tilbake. Forvaltningen har et ansvar for å sørge for at bruk av statens midler skjer i tråd med lover og forskrifter, herunder jordbruksavtalen og forskrift om produksjons- og avløsertilskudd. Dette underbygger at en utbetaling av for mye tilskudd skal tilbakebetales.

I enkelte tilfeller kan det likevel være grunn for ikke å kreve tilbakebetaling. Det kan være aktuelt der søker har vært i aktsom god tro om feilutbetalingen, grunnet

- feilutbetaling som følge av opplysninger søker har oppgitt i aktsom god tro
- feil fra forvaltningen hvor søker ikke hadde grunn til å reagere på feilutbetalingen

Momenter som taler mot å kreve tilbakebetaling er om

- foretaket har innrettet seg på at betalingen er endelig
- det har gått lang tid siden utbetalingen
- foretaket har søkt veiledning hos forvaltningen og hvor god denne har vært, eller om feilen på annen måte skyldes forvaltningen.

Søkere av produksjons- og avløsertilskudd er selvstendig næringsdrivende, og er dermed underlagt en streng aktsomhetsnorm. Det kreves av søkere at de har full kjennskap til egen drift og at de søker i tråd med gjeldende regler for tildeling av tilskudd. I praksis innebærer dette at det skal mye til for at søker kan høres med å ha vært i aktsom god tro.

Der foretaket har vært i aktsom god tro om feilutbetalingen, må statens interesser av korrekt bruk av statlige midler avveies mot hensynet til den private part ved vurderingen av spørsmålet om et krav om tilbakebetaling skal fremsettes.

I vurderingen må forvaltningen ta stilling til om det foreligger adgang til å endre eller omgjøre utbetalingsvedtaket etter [forvaltningsloven §§ 34](#) eller [35](#).

13.1.2 Faktura og motregning

Når det er vedtatt å foreta en tilbakebetaling, sendes det faktura med krav på tilbakebetaling til foretaket. Det feilutbetalte beløpet kan også motregnes i senere tilskuddsutbetaling. Det er Landbruksdirektoratet som beslutter og administrerer motregning.

13.2 Andre ledd: Renter

Det kan kreves renter for krav som ikke innfris ved forfall. Dette gjelder for alle krav om tilbakebetaling.

13.2.1 Vurdering av aktsomhet

Der det er konstatert at foretaket har utvist grov uaktsomhet eller forsett, kan det kreve renter fra tidspunktet for utbetalingen av den tilskuddssummen som kreves tilbake. Det må avgjøres om foretaket har forårsaket feilutbetalingen ved å opptre grovt uaktsomt eller forsettlig.

Foretaket kan ha forårsaket feilutbetalingen ved å

- gi feilopplysninger
- ved tilbakehold av informasjon
- ved å ha unnlatt å gi beskjed der det er mottatt en feilutbetaling

Ved vurdering av aktsomhet skal det tas utgangspunkt i hva man vanligvis kan forvente av et foretak i samme situasjon. Det må skilles mellom simpel og grov uaktsomhet. Grov uaktsomhet forutsetter et markert avvik mellom forventet atferd og faktisk atferd. At det er handlet forsettlig, innebærer at søker med viten og vilje har forårsaket feilutbetalingen av tilskudd.

Bestemmelsen i andre punktum skal fungere som et insentiv til foretak om å melde fra om mottak av uberettiget tilskuddsbeløp. Regelen har også til hensikt å forhindre at feilutbetalinger skjer ved at risikoen for å bli ilagt renter skal skjerpe søkerens aktsomhet ved utfylling og innlevering av søknad om tilskudd.

13.2.2 Hovedregel ved grov uaktsomhet eller forsett

Hovedregelen ved grov uaktsomhet eller forsett er at det skal beregnes renter fra tidspunktet feilutbetalingen ble gjort, og et annet resultat må begrunnes. Det kan være urimelig at parten belastes for en unødige lang saksbehandlingstid dersom behandlingstiden skyldes forvaltningen selv. I noen tilfeller kan det derfor være rimelig å dele renteperioden slik at forsinkelsesrenter kreves i perioden fra utbetalingen skjedde i forvaltningen ble oppmerksom på feilutbetalingen eller det ble truffet vedtak i første instans, og beregne avsnvsrente (for eksempel lik ordinær innskuddsrente) fra det tidspunktet og frem til betaling skjer.

13.3 Tredje ledd: Motregning

Bestemmelsen gir hjemmel til å motregne andre krav mot foretaket i utbetaling av produksjonstilskudd. En del av tilskuddet går da ikke til utbetaling til foretaket, men til dekning av krav mot foretaket. Tredje ledd omfatter krav som har en viss nærhet til produksjonstilskuddet, altså der krav fra offentlig myndighet mot foretaket «utspringer fra foretakets jordbruksvirksomhet». Dette gjelder for eksempel krav mot foretaket etablert i medhold av omsetningsloven (lov 10. juli 1936 nr. 6) § 9, jordlova §§ 9–12 og 20, og husdyrkonsesjonsloven (lov 16. januar 2004 nr. 5) § 7.

Det kan også foretas motregning som ikke er regulert i forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd, men som følger av særlige hjemler for motregning og utlegg i andre lover.

14 § 14. Ikrafttredelse

«Forskriften trer i kraft 1. januar 2015. Samtidig oppheves forskrift 22. mars 2002 nr. 283 om produksjonstilskudd i jordbruket, forskrift 8. november 2006 nr. 1227 om tilskot til avløyning og forskrift 15. januar 2003 nr. 54 om miljøplan.

Fra den tid forskriften trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre forskrifter:

1. I forskrift 23. desember 2011 nr. 1502 om kvoteordningen for mjølk gjøres følgende endringer: - - -

2. I forskrift 17. januar 2012 nr. 56 om erstatning og tilskudd ved klimabetingede skader i plante- og honningproduksjon gjøres følgende endringer: - - -
3. I forskrift 4. mai 2005 nr. 403 om godkjenning av omsetningsledd for deltakelse i markedsordningen for poteter gjøres følgende endringer: - - -
4. I forskrift 4. februar 2013 nr. 206 om tilskudd til tiltak i beiteområder gjøres følgende endringer: - - -
5. I forskrift 4. juli 2003 nr. 951 om gjødselsvarer mv. av organisk opphav gjøres følgende endringer: - - -
6. I forskrift 21. juli 2004 nr. 1131 om erstatning etter offentlige pålegg og restriksjoner i plante- og husdyrproduksjon gjøres følgende endringer: - - -
7. Forskrift 21. juli 2004 nr. 1129 om erstatning etter offentlige pålegg og restriksjoner i plante- og husdyrproduksjon gjøres følgende endringer: - - -
8. Forskrift 4. mai 2010 nr. 642 om tilskudd ved tap i epleproduksjon forårsaket av rognebærmøll oppheves.

»

Kilde: [Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket](#) (Lovdata).

Om ikrafttredelsen

Ingen kommentarer.